

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Gabriela Martiníková, DiS.

Asistent pedagoga na základní škole

Olomouc 2021

vedoucí práce: PaedDr. Pavlína Baslerová, Ph.D

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem PaedDr. Pavlíny Baslerové, Ph.D a použila prameny uvedené v seznamu bibliografických situací.

V Olomouci 25.04.2021

.....

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat vedoucí mé bakalářské práce PaedDr. Pavlíně Baslerové, Ph.D za cenné rady a připomínky při vedení mé práce. Děkuji také všem asistentům pedagoga a učitelům, kteří mi umožnili zrealizovat rozhovory pro můj výzkum.

Obsah

Úvod	6
1 Asistent pedagoga	7
1.1 Historie a současnost	7
1.2 Předpoklady pro výkon činnosti asistenta pedagoga	9
1.2.1 Kvalifikační předpoklady.....	9
Odborná kvalifikace.....	10
1.2.2 Osobnostní předpoklady	12
1.3 Náplň práce	13
1.3.1 Nejčastěji vykonávané činnosti.....	15
1.4 Asistent pedagoga a učitel	16
1.5 Asistent pedagoga a rodič (zákonný zástupce)	17
1.6 Asistent pedagoga a osobní asistent.....	17
1.7 Zřízení pozice asistenta pedagoga	18
1.7.1 Pracovní poměr	19
1.8 Financování a pracovněprávní zabezpečení.....	20
2 Školní poradenská pracoviště.....	21
2.1 Výchovný poradce	22
2.2 Školní metodik prevence	23
2.3 Školní psycholog a speciální pedagog	23
2.3.1 Školní psycholog.....	24
2.3.2 Školní speciální pedagog	24
3 Školská poradenská zařízení	25
3.1 Pedagogicko-psychologická poradna (PPP)	25
3.2 Speciálně pedagogické centrum (SPC).....	27
4 Dítě, žák a student se speciálními vzdělávacími potřebami.....	29
4.1 Tělesné postižení.....	29
4.2 Mentální postižení.....	30
4.3 Zrakové postižení.....	30
4.4 Sluchové postižení	30

4.5	Specifické poruchy učení.....	31
4.6	Specifické poruchy chování.....	31
4.7	ADHD, ADD	31
4.8	Poruchy autistického spektra – PAS.....	32
5	Praktická část.....	33
5.1	Výzkumné cíle	33
5.1.1	Hlavní cíl.....	33
5.1.2	Dílčí cíle.....	33
5.2	Metodologie	33
5.3	Metoda sběru dat.....	34
5.4	Charakteristika výzkumného souboru	34
5.5	Způsob analýzy dat	37
5.6	Interpretace dat	37
6	Diskuze.....	48
6.1	Doporučení pro praxi	50
	Závěr	51
	Seznam tabulek.....	52
	Seznam použitých zkratk	53
	Seznam použité literatury	54
	Seznam příloh	58

Úvod

Práce se zaměřuje na profesi asistenta pedagoga působícího na základní škole. V současné době se můžeme s asistentem pedagoga setkat na základních školách běžných i speciálních. Stávající trend inkluzivního vzdělávání umožňuje všem žákům bez rozdílu se vzdělávat na běžných základních školách. Se zvyšujícím se počtem žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na běžných základních školách roste přirozeně i potřeba asistenta pedagoga. Jeho úkolem je podílet se na vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a pomoci jim s adaptací na školní prostředí, při přípravě na výuku a během ní, rozvíjet jeho sociální a komunikační dovednosti aj.

Toto téma jsem si zvolila zejména z důvodu nízké informovanosti veřejnosti o profesi asistenta pedagoga, a také protože se jedná o aktuálně velmi diskutované téma.

Cílem práce je poskytnout teoretické poznatky o profesi asistenta pedagoga, seznámit s jeho předpoklady pro výkon činnosti a přiblížit náplň práce. Také se zaměřuje na pracoviště a zařízení, se kterými asistent pedagoga spolupracuje, a žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Cílem výzkumné části je zjistit, jaká je spolupráce mezi asistenty pedagoga a učiteli. Tato část práce je zpracována kvalitativní metodou formou polostrukturovaných rozhovorů.

1 Asistent pedagoga

Asistent pedagoga je pedagogický pracovník, jehož hlavním cílem práce je podpořit vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na běžných mateřských, základních a středních školách. Asistent pedagoga přispívá ke kvalitnějšímu vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a zlepšuje jejich následné uplatnění na trhu práce. (Teplá, Šmejkalová, 2010, s. 8)

V následujících podkapitolách popisují předpoklady asistenta pedagoga, jeho potřebnou kvalifikaci pro výkon profese, náplň práce, financování aj.

1.1 Historie a současnost

Využití asistentů pedagoga ve výuce žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se v České republice rozvíjí od září 1993, kdy první asistenti pedagoga začali působit na soukromé Základní škole Přemysla Pittra v Ostravě. Po dlouhou dobu se práce asistentů zaměřovala samostatně na žáky se zdravotním postižením a zvláště na žáky se sociálním znevýhodněním. (Nová škola, o.p.s., [online])

Do roku 1997 působil ve třídě pouze jeden pedagogický pracovník – učitel. Ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se začal rozšiřovat počet asistentů pedagoga přijetím vyhlášky č. 127/1997 Sb. o speciálních školách a speciálních mateřských školách v platném znění, podle které ve speciálních třídách mohli souběžně působit dva pedagogičtí pracovníci, z nichž jeden byl asistentem. (Teplá, Šmejkalová, 2010, s. 7)

Významnější změna nastala v letech 2004 a 2005 s přijetím nového školského zákona a vyhlášky o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Tyto normy upravily postavení asistentů ve speciálních školách a současně posílily roli asistenta pedagoga při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na běžných školách. Nově mohli ve třídách působit až tři pedagogičtí pracovníci, z nichž nejméně jeden je asistent pedagoga. (Nová škola, o.p.s., 2013, [online])

Aktuální znění školského zákona č. 561/2004 Sb. řadí asistenta pedagoga mezi podpůrná opatření, která jsou uvedena v § 16 odst. 2. Tato podpůrná opatření zasahují v oblasti:

- a) „poradenské pomoci školy a školského poradenského zařízení,
- b) úpravě organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb, včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče a včetně prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání až o dva roky,
- c) úpravě podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání,
- d) použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek, využívání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob, Braillova písma a podpůrných nebo náhradních komunikačních systémů,
- e) úpravě očekávaných výstupů vzdělávání v mezích stanovených rámcovými vzdělávacími programy a akreditovanými vzdělávacími programy,
- f) vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu,
- g) využití asistenta pedagoga,
- h) využití dalšího pedagogického pracovníka, tlumočníka českého znakového jazyka, přepisovatele pro neslyšící nebo možnosti působení osob poskytujících dítěti, žákovi nebo studentovi po dobu jeho pobytu ve škole nebo školském zařízení podporu podle zvláštních právních předpisů, nebo
- i) poskytování vzdělávání nebo školských služeb v prostorách stavebně nebo technicky upravených.“

(Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v platném znění)

Asistent pedagoga naopak není součástí podpůrných opatření na školách zřízených dle § 16 odst. 9 školského zákona č. 561/2004 Sb.

„Ve škole nebo třídě zřízené podle § 16 odst. 9 zákona v oboru vzdělání základní škola, základní škola speciální, praktická škola jednoletá a praktická škola dvouletá, v mateřské škole zřízené podle § 16 odst. 9 zákona nebo v třídě zřízené podle § 16 odst. 9 zákona v mateřské škole, ve škole při školském zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, ve třídě přípravného stupně základní školy speciální a v oddělení školní

družiny tvořeném pouze účastníky uvedenými v § 16 odst. 9 zákona nelze dále poskytovat podpůrné opatření spočívající ve využití asistenta pedagoga.“ (Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných v platném znění, příloha č. 1)

1.2 Předpoklady pro výkon činnosti asistenta pedagoga

K výkonu tohoto povolání musí asistent pedagoga společně se všemi pracovníky ve školství splňovat určité předpoklady. Ty lze rozdělit na předpoklady kvalifikační a osobnostní. (Kendíková, 2016a, s. 70)

1.2.1 Kvalifikační předpoklady

Kvalifikační předpoklady vymezuje § 3 odst. 1 zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících v platném znění. Tímto zákonem jsou dány závazné předpoklady pro výkon práce asistenta pedagoga, mezi které patří:

- plná způsobilost k právním úkonům,
- bezúhonnost,
- zdravotní způsobilost,
- prokázaná znalost českého jazyka,
- odborná kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává.

Zájemce, který se uchází o pozici asistenta pedagoga má vůči zaměstnavateli určité povinnosti. Důležité je prokázání bezúhonnosti předložením výpisu z evidence Rejstříku trestů před uzavřením pracovního poměru. Dále se jedná o povinnost informovat zaměstnavatele o pozbytí bezúhonnosti. Za bezúhonného se považuje ten, kdo nebyl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, nebo za trestný čin nedbalostní spáchaný v souvislosti s výkonem činnosti asistenta pedagoga. (Kendíková, 2016a, s. 70)

Mezi další povinnost, které jsou vymezené v § 4 zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících v platném znění, patří prokázání znalosti českého jazyka. Tato povinnost se však týká jen osob, které získaly příslušnou odbornou kvalifikaci v jiném vyučovacím jazyce než v českém.

Povinnost prokázání znalosti se nevztahuje na jedince:

- který působí ve škole s jiným vyučovacím jazykem než českým,
- který úspěšně vykonal maturitu z českého jazyka a literatury,
- který vyučuje cizí jazyk nebo konverzaci v cizím jazyce.

Zkouška z českého jazyka se vykonává na vysoké škole v rámci programu celoživotního vzdělávání, v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků nebo v jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky. (Kendíková, 2016b, s. 72)

Odborná kvalifikace

Asistent pedagoga je pedagogický pracovník dle ustanovení § 2 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících v platném znění: *„Pedagogický pracovník koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu.“*

Dle § 20 zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících v platném znění, je asistent pedagoga osoba, která:

1. *„Vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, ve které se vzdělávají děti nebo žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, nebo ve škole zajišťující vzdělávání dětí a žáků formou individuální integrace.“* Tuto funkci asistenta pedagoga může vykonávat jedinec:
 - a) s vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,
 - b) s vysokoškolským vzděláním získaným studiem jiného akreditovaného studijního programu než v oblasti pedagogických věd a se vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku či studiem pedagogiky nebo také absolvováním vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného vysokou školou nebo zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,
 - c) s vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením,
 - d) s vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy bez pedagogického zaměření a se vzděláním v programu

- celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku či studiem pedagogiky, nebo studiem pro asistenty pedagoga,
- e) se středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným úspěšným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru s pedagogickým zaměřením,
 - f) se středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným úspěšným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než oboru s pedagogickým zaměřením a se vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku či studiem pedagogiky, nebo studiem pro asistenty pedagoga.
2. *„Vykonává přímou pedagogickou činnost spočívající v pomocných výchovných pracích ve škole, ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání, ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči, získává odbornou kvalifikaci*
- a) *vzděláním podle odstavce 1,*
 - b) *středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a studiem pedagogiky,*
 - c) *se středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu asistentů pedagoga,*
 - d) *středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a*
 - 1. studiem pedagogiky, nebo*
 - 2. studiem pro asistenty pedagoga, nebo*
 - e) *základním vzděláním a studiem pro asistenty pedagoga.*

(Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících v platném znění)

Asistent pedagoga vykonává činnost ve dvou úrovních. Toto dělení uvádí vyhláška č. 27/2016 Sb. v platném znění takto:

„Asistent pedagoga, k jehož činnosti jsou stanoveny předpoklady v § 20 odst. 1 zákona o pedagogických pracovnících, zajišťuje zejména

- a) *přímou pedagogickou činnost při vzdělávání a výchově podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřenou na individuální podporu žáků a práce související s touto přímou pedagogickou činností,*
- b) *podporu žáka v dosahování vzdělávacích cílů při výuce a při přípravě na výuku, žák je přitom veden k nejvyšší možné míře samostatnosti,*

- c) c) výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků a další činnosti spojené s nácvikem sociálních kompetencí.

Asistent pedagoga, k jehož činnosti jsou stanoveny předpoklady v § 20 odst. 2 zákona o pedagogických pracovnících, zajišťuje zejména

- a) *pomocné výchovné práce zaměřené na podporu pedagoga zvláště při práci se skupinou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,*
- b) *pomocné organizační činnosti při vzdělávání skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,*
- c) *pomoc při adaptaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na školní prostředí,*
- d) *pomoc při komunikaci se žáky, zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází,*
- e) *nezbytnou pomoc žákům při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání nebo školské služby,*
- f) *pomocné výchovné práce spojené s nácvikem sociálních kompetencí žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. “*

(Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných v platném znění)

V případě, že uchazeč o práci asistenta pedagoga nesplňuje požadované vzdělání, musí si vzdělání doplnit alespoň studiem pro asistenty pedagoga. Studium by měl účastník získat potřebné vzdělání v oblasti pedagogiky. Délka studia je nejméně 120 vyučovacích hodin, v průběhu studia je nutné vypracovat závěrečnou práci, kterou musí úspěšně obhájit a složit závěrečnou zkoušku. Poté získává osvědčení o studiu pro asistenta pedagoga s akreditací MŠMT. (Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků v platném znění)

1.2.2 Osobnostní předpoklady

Profese asistenta pedagoga vyžaduje kromě zákonem stanovených podmínek také další kvalifikační předpoklady, schopnosti, dovednosti a osobností dispozice. Podle Uzlové (2010, s. 45) by to měly být zejména tyto předpoklady:

- kladný vztah k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami,
- schopnost empatie,
- schopnost komunikace,
- trpělivost a tolerance,
- spolehlivost
- schopnost spolupráce,
- aktivní přístup k práci, kreativita.

Nejdůležitější osobnostním předpokladem je kladným vztah k žákům. Funkci asistenta pedagoga by neměly vykonávat osoby s předsudky vůči žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, jedná se zejména o žáky se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním. Tento přístup je klíčovým k úspěšné integraci do běžné základní školy. Asistent by měl být empatický a mít porozumění pro žákovy osobní zájmy. Také by měl znát alespoň základní informace o žákovi a rodině. Důležitá je komunikace se žáky, pedagogickými pracovníky a zákonnými zástupci. (Kendíková, 2016a, s. 73)

1.3 Náplň práce

Funkce asistenta pedagoga je jedním z podpůrných opatření podle školského zákona a vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v platném znění. Tato funkce si klade za cíl zlepšit přístup žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ke vzdělání, pomáhá vytvářet vhodné podmínky inkluzivního prostředí třídy a zkvalitňuje podmínky práce pedagoga. (NÚV, 2016, s. 2)

Asistenta pedagoga je vhodné využít, pokud nároky na podporu pedagoga při práci se žákem/žáky ve výuce vyžadují činnosti další osoby. Je vždy nutné posoudit, zda nelze využít jiné možnosti podpory pedagoga a žáka. (NÚV, 2016, s. 3)

Asistent pedagoga může působit ve třídě běžné školy nebo třídě zřízené podle § 16 odst. 9 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění, která je určena pro: „*Děti, žáky a studenty s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem.*“

Náplň práce asistenta pedagoga určuje ředitel školy na základě doporučení školského poradenského zařízení a měla by vycházet z individuálních potřeb žáka, školy a pedagogů. Při nástupu do zaměstnání je nutné asistenta seznámit s jeho náplní práce. (Uzlová, 2010, s. 45)

Dle § 5 odst. 2 vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných v platném znění: „*Asistent pedagoga pracuje podle potřeby s žáky třídy, oddělení nebo studijní skupiny podle pokynů jiného pedagogického pracovníka a ve spolupráci s ním.*“ Není tedy v jeho náplni práce vést výuku místo pedagoga.

Pokud to vyžaduje bezpečnost a ochrana zdraví žáka se speciálními vzdělávacími potřebami nebo bezpečnost a ochrana zdraví ostatních žáků ve třídě, může pracovat se žákem/žáky dočasně i mimo třídu. (NÚV, 2016, s. 2)

Vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění účinném od 1. 1. 2018 vymezuje hlavní činnosti asistenta pedagoga, jehož kvalifikační předpoklady jsou stanoveny v § 20 odst. 1 zákona č. 563/24 Sb. o pedagogických pracovnících (popsáno v kapitole 1.2. Odborná kvalifikace, odstavec č. 1) takto:

- a) „*Přímou pedagogickou činnost při vzdělávání a výchově podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřenou na individuální podporu žáků a práce související s touto přímou pedagogikou činností,*
- b) *podporu žáků v dosahování vzdělávacích cílů při výuce a při přípravě na výuku, žák je přitom veden k nejvyšší možné míře samostatnosti,*
- c) *výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků a další činnosti spojené s nácvikem sociálních kompetencí.*“

(Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných v platném znění)

Dále vyhláška vymezuje hlavní činnost asistenta pedagoga, jehož kvalifikační předpoklady jsou stanoveny v § 20 odst. 2 zákona o pedagogických pracovnících (popsáno v kapitole 1.2. Odborná kvalifikace, odstavec č. 2) mezi které patří zejména:

- a) „*Pomocné výchovné práce zaměřené na podporu pedagoga zvláště při práci se skupinou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,*

- b) pomocné organizační činnosti při vzdělávání skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,*
- c) pomoc při adaptaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na školní prostředí,*
- d) pomoc při komunikaci se žáky, zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází,*
- e) nezbytnou pomoc žákům při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání nebo školské služby,*
- f) pomocné výchovné práce spojené s nácvikem sociálních kompetencí žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. “*

(Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných v platném znění)

1.3.1 Nejčastěji vykonávané činnosti

Dle Morávkové Vejrochové (2015, s. 36) vykonávají asistenti pedagoga nejčastěji tyto činnosti:

- pomoc při přípravě učebních pomůcek a materiálů na vyučování,
- dopomoc při zapisování učiva, zopakování nebo dovysvětlení zadání/výkladu,
- dohled nad zapisováním úkolů a učiva,
- pomoc při komunikaci se žáky a učiteli,
- komunikace se zákonnými zástupci
- dohled nad žáky během přestávek,
- usměrňování nevhodného chování žáka,
- zajištění odpočinku ve třídě i mimo ní,
- pomoc s orientací v prostorách školy,
- pomoc a dohled při přesunech mimo školu,
- spolupráce nad tvorbou IVP,
- pomoc se sebeobsluhou (oblékání, podání stravy, hygiena).

Náplň práce asistenta pedagoga nespočívá pouze ve výše uvedeném výčtu činností. Vždy záleží na individuálních potřebách žáka a ředitelem školy určenou náplní práce, se kterou se asistent pedagoga seznámil při nástupu do zaměstnání.

Asistent pedagoga spolupracuje s učitelem při přípravě výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Asistent se věnuje individuálně každému dítěti, je přítomen ve třídě po dobu vyučování i během přestávek. Dále se účastní informativních schůzek, podporuje žáka v samostatnosti, pomáhá s navázáním komunikace se spolužáky a ostatními pedagogickými pracovníky. (Uzlová, 2010, s. 46)

1.4 Asistent pedagoga a učitel

Asistent pedagoga úzce spolupracuje s třídním učitelem a dalšími učiteli, kteří vzdělávají žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Pro nastavení dobré spolupráce mezi asistentem pedagoga a učitelem je nutné, aby si na začátku spolupráce vyjasnili své kompetence. Asistent pedagoga pracuje pod vedením učitele, respektuje ho a řídí se jeho pokyny. Učitel nepřesouvá své povinnosti na asistenta pedagoga a ten se zase nesnaží přebírat roli a funkci učitele. Pokud nedošlo k úspěšnému nastavení spolupráce, může docházet k řadě nedorozumění, učitel nevnímá asistenta pedagoga jako pomoc při výuce, ale jako kontrolu. (Němec, Šimáčková-Laurenčíková, Hájková, 2014, s. 58) Aby byla spolupráce správně nastavena, jsou na oba pedagogické pracovníky kladeny vysoké nároky na schopnost komunikovat. Objevují se však i negativní případy spolupráce, které zásadně ovlivňují komunikaci a mohou vést k problémům s předáváním důležitých informací o žákovi. (Horáčková, 2015, s. 19)

Za průběh výuky zodpovídá učitel, pouze on zadává a kontroluje úkoly, hodnotí práci žáků a zapisuje známky do žákovské knížky. Asistent pedagoga a učitel by si měli každý den vyhradit čas pro konzultaci, na které se informují o průběhu výuky, o možných problémech nebo prospěchu žáků. Během konzultace učitel předává asistentovi pokyny pro přípravu pracovních listů a jiných didaktických pomůcek. (Uzlová, 2010, s. 50) V rámci konzultace se asistent pedagoga dozvídá, jak bude výuka probíhat, s jakým žákem bude pracovat a na jakém úkolu se bude žák podílet. Na základě získaných informací je asistent připraven do výuky. (Morávková Vejrochová, 2015, s. 16)

V případě, že asistent pedagoga a učitel souhlasí, může ve výuce občasné docházet k výměně rolí – asistent povede hodinu a učitel pracuje s žákem nebo skupinou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. (Nová škola, o.p.s., [online])

1.5 Asistent pedagoga a rodič (zákonný zástupce)

Základem úspěšného vzdělávání je spolupráce školy a rodiny žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Při komunikaci školy s rodiči je vhodné začlenit i asistenta pedagoga, který je s dítětem v každodenním kontaktu. Častěji než s učiteli komunikují rodiče právě s asistenty pedagoga. Zákonní zástupci by měli být pravidelně informováni o prospěchu a chování žáka, o zadaných domácích úkolech, nadcházejících akcích školy a potřebných pomůckách do vyučování. (Teplá, 2015, s. 65)

Dle Uzlové (2010, s. 54) by se asistent pedagoga a učitelé měli chovat k žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami a jeho rodičům stejně jako k ostatním. Důležité je rodiče informovat o prospěchu a chování žáka, o průběhu vyučování, doporučit vhodnou domácí přípravu, pochválit i malé pokroky ve vzdělávání, při problémech navrhnout optimální řešení. Rodiče se s asistentem pedagoga dohodnou na způsobu komunikace – např. zápis v deníčku, žákovské knize, emailem, telefonicky nebo osobně. Je nutné, aby se asistent s rodiči respektovali a reagovali na podněty obou stran.

Při každodenní kontaktu s rodiči je nutné, aby si asistent pedagoga zachoval profesionální přístup. Musí rozlišit podstatné a nepodstatné informace, určit hranici komunikace, není vhodné si s rodiči tykat a poskytovat interní informace o žácích a ostatních pracovnících. Kontakt asistenta pedagoga a rodiče by měl probíhat pouze v prostorách školy. (Teplá, 2015, s. 66)

1.6 Asistent pedagoga a osobní asistent

Asistent pedagoga není osobní asistent. Osobní asistent není zaměstnancem školy, ale většinou některé z nestátních neziskových organizací poskytujících sociální služby. Službu osobní asistence si hradí uživatel sám. (Teplá, Šmejkalová, 2010, s. 23)

Osobní asistence je podle Uzlové (2010, s. 23) definována jako: „*Komplex služeb, jejichž cílem je pomoc člověku se zdravotním postižením, zvládnout s podporou osobního asistenta ty úkony, které by dělal sám, kdyby mohl. Je to sociální služba, poskytuje se bez omezení místa a času.*“

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění, definuje v § 39 službu osobní asistence takto: „*Osobní asistence je terénní služba poskytovaná osobám, které mají*

sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba se poskytuje bez časového omezení, v přirozeném sociálním prostředí osob a při činnostech, které osoba potřebuje.“

Náplň práce osobního asistenta podle Uzlové (2010, s. 23) obsahuje zejména tyto základní činnosti:

- a) pomoc při sebeobsluze,
- b) pomoc při osobní hygieně,
- c) pomoc při podávání stravy,
- d) pomoc při vzdělávání,
- e) pomoc při komunikaci s okolím,
- f) doprovod do školy, k lékaři aj.

1.7 Zřízení pozice asistenta pedagoga

Před přijetím žáka s přiznanými podpůrnými opatřeními je ředitel školy povinen prostudovat jeho dokumentaci a získat souhlas zákonných zástupců, kteří také mohou poskytnout doplňující informace. Na základě doporučení školského poradenského zařízení, které stanoví asistenta pedagoga jako podpůrné opatření, ředitel podnikne další kroky k zajištění tohoto pracovníka. (Teplá, 2015, s. 28)

Pozici asistenta pedagoga lze zřídit dvěma způsoby:

1. Tuto pozici zřizuje ředitel školy na základě vyjádření školského poradenského zařízení a souhlasu zákonného zástupce žáka. Asistent pedagoga je součástí podpůrného opatření a jeho plat je dotován státem. (Nová škola, o.p.s., [online])
2. Asistent pedagoga je řadový zaměstnanec školy. Ředitel nepotřebuje doporučení školského poradenského zařízení ani souhlas zákonného zástupce. (Nová škola, o.p.s., [online])

Informace, které je vhodné zjistit před přijetím nového asistenta pedagoga podle Uzlové (2010, s. 48):

- co motivuje uchazeče k výkonu práce asistenta pedagoga,
- jaké má představy o spolupráci s pedagogy a ostatními pracovníky, o svém postavení ve třídě,

- jeho schopnost tvořit a vymýšlet nové věci, přizpůsobivost, ochota učit se novým věcem,
- jeho schopnost empatie, úroveň komunikativních dovedností,
- jeho spolehlivost a zodpovědnost,
- zda byl seznámen a chápe smysl společného vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

1.7.1 Pracovní poměr

Pracovní poměr je upraven zákonem č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění. Pracovní poměr se zakládá pracovní smlouvou mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Pracovní smlouva musí být uzavřena písemně a musí obsahovat druh práce, místo výkonu práce a den nástupu do práce.

Zkušební doba nesmí být delší než 3 měsíce, musí být sjednána nejpozději v den nástupu do práce a nesmí být dodatečně prodlužována. Pracovní poměr vzniká dnem, který byl sjednán v pracovní smlouvě jako den nástupu do práce.

Ředitel navíc uvede dobu pracovního poměru, rozsah přímé a nepřímé pedagogické činnosti. Asistent pedagoga je seznámen s jeho náplní práce, platovým ohodnocením, bezpečností a ochranou zdraví při práci, vnitřními předpisy a školním řádem. (Teplá, 2015, s. 31)

Pracovní poměr může být uzavřen na dobu určitou a neurčitou. Dle zákona č. 563/2004 Sb. § 23 o pedagogických pracovnících v platném znění, pracovní poměr na dobu určitou musí činit nejméně 12 měsíců. Pracovní poměr na dobu určitou může být uzavřen nejvýše dvakrát. Výjimku zákon připouští, pokud je pracovní poměr na dobu určitou sjednaný s pedagogickým pracovníkem, který působí jako náhrada za dočasně nepřítomného pedagogického pracovníka, nebo nesplňuje kvalifikační požadavky.

V praxi se bohužel setkáváme i s variantou, kdy je asistent pedagoga zaměstnán na dobu určitou po dobu platnosti doporučení školského poradenského zařízení. Pokud není prodloužena platnost doporučení, končí i pracovní smlouva asistenta pedagoga.

1.8 Financování a pracovněprávní zabezpečení

Do roku 2019 byli asistenti pedagoga na školách zřízených dle § 16 školského zákona financováni dvojitým způsobem, a to prostřednictvím krajských normativů a jako podpůrné opatření. V současné době nemůže být asistent pedagoga na škole zřízené dle § 16 školského zákona financován jako podpůrné opatření.

Naopak asistenti pedagoga na běžných základních školách jsou financováni v rámci podpůrného opatření. Novela nařízení vlády č. 75/2005 Sb. také změnila rozsah přímé pedagogické činnosti:

Tabulka č. 1 Přímá pedagogická činnost asistenta pedagoga

Asistent pedagoga jako běžný pedagogický pracovník	36 hodin týdně
Asistent pedagoga jako podpůrné opatření	32-36 hodin týdně

zdroj: nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků

Od ledna 2020 byl zaveden systém PHmax, který má zajistit úsporu finančních prostředků a snížení administrativní zátěže školy a školských poradenských zařízení. (MŠMT, 2019 [online])

Asistent pedagoga je zaměstnanec školy, a proto se jeho plat odvíjí z platových stupňů a tříd. Platové třídy znázorňují náročnost vykonávané práce, u asistenta pedagoga hovoříme o 4. až 9. třídě. Platový stupeň znázorňuje započitatelnou praxi. Týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti určí ředitel školy nebo ředitel školského zařízení v rozsahu 20 až 40 hodin týdně. (Teplá, 2015, s. 45)

2 Školní poradenská pracoviště

Asistent pedagoga během výkonu své profese spolupracuje se členy školního poradenského pracoviště (ŠPP). Může se účastnit schůzek ŠPP, předkládat své poznatky a podílet se na řešení problémů.

Školní poradenské pracoviště spadá do oblasti poradenských služeb ve škole. Poradenské služby ve škole jsou vykonávány výchovným poradcem a školním metodikem prevence. Dále může ve školním poradenském pracovišti působit školní psycholog, školní speciální pedagogem a ostatní pedagogičtí pracovníci. (MŠMT, 2005 [online])

Poradenské služby se dle § 7 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních v platném znění, zaměřují na:

- a) *„poskytování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami,*
- b) *sledování a vyhodnocování účinnosti zvolených podpůrných opatření,*
- c) *prevenci školní neúspěšnosti,*
- d) *kariérové poradenství spojující vzdělávací, informační a poradenskou podporu k vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění,*
- e) *podporu vzdělávání a sociálního začleňování žáků z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami,*
- f) *podporu vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných,*
- g) *průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s výchovnými či vzdělávacími obtížemi a vytváření příznivého sociálního klimatu pro přijímání kulturních a jiných odlišností ve škole a školském zařízení,*
- h) *včasnou intervenci při aktuálních problémech u jednotlivých žáků a třídních kolektivů,*
- i) *předcházení všem formám rizikového chování včetně různých forem šikany a diskriminace,*
- j) *průběžné vyhodnocování účinnosti preventivních programů uskutečňovaných školou,*
- k) *metodickou podporu učitelům při použití psychologických a speciálně pedagogických postupů ve vzdělávací činnosti školy,*
- l) *spolupráci a komunikaci mezi školou a zákonnými zástupci,*
- m) *spolupráci školy při poskytování poradenských služeb se školskými poradenskými zařízeními.“*

(Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních)

Podle Kendíkové (2016b, s. 54) se poradenské služby školy zaměřují zejména na úspěšné školní vzdělávání žáků a poskytování odborných informací zaměřující se na problematiku rizikového chování a primární prevence. Důležitou činností je kariérové poradenství pro žáky a podpora při následné volbě povolání. V současné době se škola podílí při integraci a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a poskytuje jim odbornou podporu. Další oblastí je vhodná péče o žáky nadané a mimořádně nadané, která spočívá v rozšíření výukových materiálů a vytvoření individuálního vzdělávacího plánu. Poradenské služby působí jako preventivní opatření a pomáhají v následném řešení při výchovných a vzdělávacích obtížích žáka. Neméně důležitým účelem činnosti školy je vzdělávání a prohlubování psychologických a speciálně pedagogických znalostí pedagogických pracovníků.

2.1 Výchovný poradce

Na všech základních, středních a speciálních školách by měl fungovat výchovný poradce. Činnost výchovných poradců je v některých situacích velmi omezována, a to zejména proto, že výchovní poradci jsou zároveň běžnými učiteli. (Kendíková, 2016a, s. 94)

Do standardní činnosti výchovného poradce podle Věstníku MŠMT (2005) patří zejména:

- individuální a skupinová poradenská pomoc při volbě povolání a dalším vzdělávání,
- zajišťování dokumentace, vyhodnocování dotazníků a následné rozebírání preferencí žáka s ohledem na jeho předpoklady,
- poradenství zákonným zástupcům,
- zajištění odborného kariérového poradenství na úřadu práce a jiných externích střediscích,
- spolupráce se školskými poradenskými zařízeními (PPP, SPC),
- vytváření vhodných podmínek pro úspěšné vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
- metodická pomoc pedagogům a jiným pedagogickým pracovníkům při volbě povolání a dalším vzdělávání žáků, tvorbě individuálních vzdělávacích plánů,
- vedení dokumentace o rozsahu a obsahu činnosti výchovného poradce.

2.2 Školní metodik prevence

Metodik prevence je pedagogický pracovník školy, který společně s výchovným poradcem, případně školním psychologem a speciálním pedagogem poskytuje poradenské služby. Školní metodik prevence se převážně věnuje oblasti prevence sociálně patologických jevů. (Pipeková, 2010, s. 56)

Standardní činnosti školního metodika prevence vymezuje vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění a vymezuje převážně tyto činnosti:

- podílení se na tvorbě minimálního preventivního programu školy,
- organizace přednášek, besed a jiných aktivit zaměřených na prevenci rizikového chování (např. šikana, záškoláctví, agresivita, užívání návykových látek),
- proškolení pedagogických pracovníků v problematice rizikového chování,
- spolupráce se zákonnými zástupci, poskytování odborných konzultací,
- spolupráce se školskými poradenskými zařízeními (PPP, SPC) a jinými organizacemi,
- vyhledávání žáků s rizikem k sociálně patologickému chování,
- spolupráce s třídními učiteli při výskytu varovných signálů, které mohou naznačovat rozvoj rizikového chování,
- zajišťování odborných podkladů v oblasti sociálně patologických jevů, vyhledávání preventivních programů a projektů,
- vedení dokumentace o rozsahu a obsahu činnosti školního metodika prevence.

2.3 Školní psycholog a speciální pedagog

Školní psycholog a speciální pedagog nejsou součástí všech školních poradenských pracovišť. Jejich náplň práce je vymezena ve vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění. (Pipeková, 2010, s. 57)

2.3.1 Školní psycholog

Školní psycholog se zabývá především včasným odhalením žáků s výukovými a výchovnými obtížemi, podílí se na tvorbě minimálního preventivního programu školy a poskytuje krizovou intervenci. Školní psycholog rovněž poskytuje odborné konzultace, kariérové poradenství žákům a připravuje přednášky/semináře. Důležitý je kontakt s ostatními pedagogickými pracovníky a vzájemná spolupráce. (Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění)

2.3.2 Školní speciální pedagog

Speciální pedagog vykonává zejména činnost zaměřující se na vyhledávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a pomáhá zmírňovat výukové problémy. Dále se podílí na tvorbě minimálního preventivního programu, získává potřebné údaje o žákovi a vyhodnocuje je, spolupracuje na vytváření individuálního vzdělávacího plánu a poskytuje kariérové poradenství. (Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění)

3 Školská poradenská zařízení

Asistent pedagoga také spolupracuje se školským poradenským zařízením (ŠPZ). Během výkonu své profese se setkává s doporučením, které vydávají školská poradenská zařízení. Pracovníci ŠPZ také docházejí do výuky, kde provádí šetření a následná diskuze s třídním učitelem a asistentem pedagoga, kteří ve třídě působí. Školská poradenská zařízení jako jediná doporučují asistenta pedagoga jako jedno z podpůrných opatření při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Asistent pedagoga je přidělován ve 3.-5. stupni podpůrných opatření. Rozsah týdenní podpory v rámci 3. stupně se pohybuje v rozmezí od 9 do 27 hodin přímé pedagogické činnosti. Ve 4. stupni podpůrných opatření je přímá pedagogická činnost asistenta pedagoga vymezena na 32 až 36 hodin týdně. V 5. stupni je asistent pedagoga využíván po celou dobu výuky žáka, týdenní rozsah podpory je 36 hodin. (Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných v platném znění)

Dle vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních v platném znění, školská poradenská zařízení poskytují poradenské služby. Standardní poradenské služby jsou poskytovány bezplatně na základě žádosti žáků, jejich zákonných zástupců nebo škol. Podmínkou poskytnutí psychologické nebo speciálně pedagogické poradenské služby je písemný souhlas žáka nebo jeho zákonného zástupce.

Školská poradenská zařízení zajišťují odborné konzultace a metodickou podporu také asistentovi pedagoga a pedagogům, kteří se podílejí na vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. (NÚV, 2016, s. 11)

3.1 Pedagogicko-psychologická poradna (PPP)

Pedagogicko-psychologická poradna poskytuje služby pedagogicko-psychologického a speciálně pedagogického poradenství a pedagogicko-psychologickou a speciálně pedagogickou pomoc při výchově a vzdělávání žáků. Služby jsou poskytovány dětem/žákům, jejich zákonným zástupcům či pedagogickým pracovníkům. Pracovníci PPP jsou v úzkém spojení s rodinou a školou žáka. (Kendíková, 2016b, s. 50)

Činnosti pedagogicko-psychologické poradny vymezuje § 5 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění:

- a) „zjišťuje pedagogicko-psychologickou připravenost žáků na povinnou školní docházku a vydává o ní zprávu a doporučení,
- b) zjišťuje speciální vzdělávací potřeby žáků škol a na základě výsledků psychologické a speciálně pedagogické diagnostiky vypracovává doporučení s návrhy podpůrných opatření pro žáka,
- c) vydává zprávu a doporučení podle jiného právního předpisu za účelem stanovení podpůrných opatření na základě posouzení speciálních vzdělávacích potřeb žáka nebo mimořádného nadání žáka,
- d) vydává zprávu a doporučení podle jiného právního předpisu k zařazení žáka do školy, třídy, oddělení nebo studijní skupiny zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona nebo zařazení nebo převedení do vzdělávacího programu odpovídajícího vzdělávacím potřebám žáka,
- e) provádí psychologická a speciálně pedagogická vyšetření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a žáky mimořádně nadané,
- f) poskytuje žákům přímou speciálně pedagogickou a psychologickou intervenci,
- g) poskytuje poradenské služby žákům se zvýšeným rizikem školní neúspěšnosti nebo vzniku problémů v osobnostním a sociálním vývoji; jejich zákonným zástupcům a pedagogickým pracovníkům vzdělávajícím tyto žáky poskytuje poradenské služby zaměřené na vyjasňování osobních perspektiv žáků,
- h) poskytuje poradenské služby žákům z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami,
- i) poskytuje metodickou podporu škole a školskému zařízení při poskytování poradenských služeb a podpůrných opatření,
- j) poskytuje žákům kariérové poradenství,
- k) poskytuje informační, konzultační, poradenskou a metodickou podporu zákonným zástupcům žáka,
- l) prostřednictvím metodika prevence zajišťuje prevenci rizikového chování, realizaci preventivních opatření a koordinaci školních metodiků prevence.“

(Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních)

3.2 Speciálně pedagogické centrum (SPC)

Speciálně pedagogické centrum se zaměřuje na poradenskou činnost zejména při výchově a vzdělávání žáků s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, vadami řeči, souběžným postižením více vadami nebo autismem. (Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních v platném znění)

Další činnosti speciálně pedagogického centra vymezuje § 6 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních v platném znění. Z toho vyplývá, že speciálně pedagogické centrum:

- a) zjišťuje připravenost žáků s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, vadami řeči, souběžným postižením více vadami nebo autismem na povinnou školní docházku,
- b) zjišťuje speciální vzdělávací potřeby žáků s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, vadami řeči, souběžným postižením více vadami nebo autismem a přihlíží přitom k lékařskému posouzení zdravotního stavu nebo posouzení jiným odborníkem, zpracovává odborné podklady pro nastavení podpůrných opatření pro tyto žáky a pro jejich zařazení nebo přeřazení do škol a školských zařízení a pro další vzdělávací opatření, vypracovává zprávy z vyšetření a doporučení ke vzdělávání žáků,
- c) zajišťuje speciálně pedagogickou péči a speciálně pedagogické vzdělávání pro žáky s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, vadami řeči, souběžným postižením více vadami nebo autismem, kteří jsou vzděláváni ve škole, třídě, oddělení nebo studijní skupině, která není zřízena podle § 16 odst. 9 školského zákona, nebo kterým je stanoven jiný způsob plnění povinné školní docházky,
- d) „vydává zprávu a doporučení podle jiného právního předpisu za účelem stanovení podpůrných opatření na základě posouzení speciálních vzdělávacích potřeb žáka,
- e) vydává zprávu a doporučení podle jiného právního předpisu pro zařazení žáka do školy, třídy, oddělení nebo studijní skupiny zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona nebo zařazení nebo převedení do vzdělávacího programu odpovídajícího vzdělávacím potřebám žáka,“

(Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních)

- f) poskytuje kariérové poradenství žákům s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, vadami řeči, souběžným postižením více vadami nebo autismem,
- g) vykonává speciálně pedagogickou a psychologickou diagnostiku a poskytuje poradenské služby se zaměřením na pomoc při řešení problémů ve vzdělávání, v psychickém a sociálním vývoji žáků s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, vadami řeči, souběžným postižením více vadami nebo autismem, na zjištění individuálních předpokladů a vytváření podmínek pro uplatňování a rozvíjení schopností, nadání a na začleňování do společnosti,
- h) poskytuje pedagogickým pracovníkům a zákonným zástupcům poradenství v oblasti vzdělávání žáků s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, vadami řeči, souběžným postižením více vadami nebo autismem,
- i) *„poskytuje metodickou podporu škole,*
- j) *poskytuje informační, konzultační, poradenskou a metodickou podporu zákonným zástupcům žáků.“*

(Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních)

4 Dítě, žák a student se speciálními vzdělávacími potřebami

Asistent pedagoga je doporučován školským poradenským zařízením zejména k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami ze zdravotních důvodů, jedná se o skupiny žáků se zdravotním postižením nebo zdravotním znevýhodněním. (Rydlo, 2016) Podle zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) platného do 1. 9. 2016 patří mezi zdravotní postižení mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování.

Nové vymezení školského zákona platné od 1. 9. 2018 definuje dítě, žáka a studenta se speciálními vzdělávacími potřebami jako osobu, která: *„K naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.“* (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v platném znění)

V následujících podkapitolách jsou uvedeny základní charakteristiky jednotlivých zdravotních postižení.

4.1 Tělesné postižení

Tělesným postižením rozumíme zdravotní postižení, pro které je charakteristické omezení pohybu. Jedná se o vadu pohybového a nosného ústrojí, tj. kostí, kloubů, šlach i svalů a cévního zásobení, jakož i poškození nebo poruchy nervového ústrojí. Rozlišujeme postižení vrozené nebo získané v důsledku jiného onemocnění či úrazu. (Plevová, Slowik, 2010, s. 138)

Zdravotní postižení má dlouhodobý dopad na fyzický a duševní stav jedince. Omezení pohybu je většinou patrné na první pohled. Tato situace je velmi zatěžující, protože zvyšuje stres, způsobuje řadu frustrací a omezuje rozsah obvyklých aktivit. Zdravotní postižení má také vliv na oblast sociální, kdy jsou zdravotně handicapovaní jedinci vylučováni ze společnosti. (Kočová a kolektiv, 2017, s. 31)

4.2 Mentální postižení

Světová zdravotnická organizace (WHO) definuje mentální postižení jako: „*Stav zastaveného nebo neúplného duševního vývoje, který je charakterizován zvláště porušením dovedností, projevujícím se během vývojového období, postihujícím všechny složky inteligence, to je poznávací, řečové, motorické a sociální schopnosti.*“ (MKN-10, [online])

Mentální retardace je vývojová duševní porucha, která je charakterizována snížením duševních, tělesných i sociálních schopností a projevuje se zejména problémy v procesu učení. K mentální retardaci dochází v průběhu vývoje jedince od prenatálního období až do 2 let věku dítěte. Mezi příčiny zahrnujeme dědičnost, onemocnění a potíže matky během těhotenství – infekce, užívání toxických látek a záření, podvýživa. Po porodu může dítě ohrozit infekce, záněty, ale také úrazy. (Pipeková, 2010, s. 289)

4.3 Zrakové postižení

Osoba se zrakovým postižením je dle Ludíkové in Renotierová (2003, s. 186) chápána jako: „*Osoba, která po optimální korekci (např. medikamentózní, chirurgické, optické) své zrakové vady či poruchy má dále problémy při zrakovém vnímání a zpracování zrakem vnímaného v běžném životě.*“

Zrakové postižení může být způsobeno vadou nebo poruchou v jakékoliv části zrakového ústrojí. Zrakové postižení může být vrozené nebo získané. (Slowík, 2016, s. 62)

4.4 Sluchové postižení

„*Za sluchové postižení považujeme sociální důsledek takové ztráty sluchu, kterou již není možné plně kompenzovat technickými pomůckami, a která již tedy negativně ovlivňuje kvalitu života člověka. Je třeba rozlišovat mezi termíny „sluchová ztráta, sluchová porucha, vada sluchu“ apod., které označují určitou objektivní sluchovou nedostatečnost, a termínem „sluchové postižení“, které je jejím sociálním důsledkem.*“ (Langer, 2013, s. 26)

Sluchové postižení může být způsobeno infekčním onemocněním matky během těhotenství, následkem úrazu nebo jiným získaným onemocněním. (Slowík, 2016, s. 74)

4.5 Specifické poruchy učení

Kendíková (2016a) definuje specifické poruchy učení jako: „*Neschopnost nebo snížená schopnost naučit se číst, psát a počítat pomocí běžných výukových metod.*“

Specifické poruchy učení mohou být vrozené nebo získané. Příčiny můžeme spatřovat již od prenatalního období, a to zejména z důvodu onemocnění matky, kouření a požívání alkoholu nebo nedostatečného přísunu kyslíku. Do perinatálního období můžeme zařadit protahovaný porod nebo poškození hlavičky novorozence. V období postnatálním jsou hlavními příčinami infekční a jiná onemocnění, která se projeví do 2 let věku dítěte. Další nepřímou příčinou poruch učení mohou být nepříznivé vlivy rodinného nebo školního prostředí. (Pipeková, 2010, s. 163)

4.6 Specifické poruchy chování

Poruchy chování mohou vznikat primárně v důsledku lehké mozkové dysfunkce nebo sekundárně jako důsledek vzdoru a prožívání neúspěchu. Tato porucha se může projevovat již od raného dětství, a proto je nutná včasná diagnostika. (Pipeková, 2010, s. 167)

Podle Světové zdravotnické organizace (WHO) jsou poruchy chování charakterizovány: „*Opakovaným a přetrvávajícím agresivním, asociálním nebo vzdorovitým chováním. Takové chování by mělo výrazně překročit sociální chování odpovídající danému věku. Chováním, na němž je diagnóza založena, je například nadměrné praní se nebo týrání, krutost k lidem nebo ke zvířatům, závažné destrukce majetku, zakládání požárů, krádeže, opakované lži, záškoláctví a útoky z domova, neobvykle časté a silné výbuchy vzteku a nekázeň.*“ (MKN-10, [online])

4.7 ADHD, ADD

ADHD je zkratka z anglického termínu Attention Deficit Hyperactivity Disorder, kterou můžeme do češtiny přeložit jako porucha aktivity pozornosti s hyperaktivitou. (Žáčková, Jucovičová, 2017, s. 157)

Zkratku **ADD** z anglického termínu Attention Deficit Disorder používáme pro označení poruchy pozornosti bez hyperaktivity. (Žáčková, Jucovičová, 2017, s. 157)

Žáci s ADHD/ADD se hůře koncentrují, jejich pozornost a soustředěnost je krátkodobá a nestálá. Dítě má nevyrovnané výkony, jeho výkonnost kolísá a dokončení úkolu je pro něj velmi obtížné. Jedinec, který je hyperaktivní, nevydrží sedět v klidu na místě. Často můžeme pozorovat, že je dítě neklidné, vrtí se na židli, má potřebu se procházet a běhat nebo si v hodinách hraje s různými předměty. Jejich chování je zbrklé, v hodinách vykřikují nebo komentují situaci ve třídě. (Kendíková, 2016a, s. 10)

4.8 Poruchy autistického spektra – PAS

Poruchy autistického spektra patří mezi pervazivní vývojové poruchy a pronikají celou osobností člověka. Jedná se o jednu z nejzávažnějších poruch dětského mentálního vývoje. Tyto poruchy jsou charakteristické zejména v oblasti sociální komunikace, sociální interakce a představivosti. (Slowík, 2016, s. 150)

Mezinárodní statistická klasifikace nemocí (MKN-10) uvádí několik skupin těchto poruch. Níže jsou popsány pouze vybrané formy poruch autistického spektra.

Dětský autismus patří mezi nejčastější formy autistického spektra. Vývoj dítěte je narušen zejména v oblasti komunikace, sociálního chování a představivosti. K této poruše se může přidružovat mentální retardace. (Pešová, Šamalík, 2006, s. 66)

Atypický autismus nesplňuje všechna kritéria, která jsou typická pro dětský autismus. Jsou to poruchy v oblasti sociálního chování, komunikace a představivosti, ovšem první příznaky autismu byly diagnostikovány po třetím roce života. (Bendová, Zíkl, 2011, s. 25)

Aspergerův syndrom se vyznačuje poruchou v sociální interakci, jedinec lpí na svých rituálech a specifických zájmech. Dítě s tímto syndromem je často nemotorné, avšak nevyskytuje se zpoždění vývoje ani narušení intelektu. Pro některé jedince jsou typické nevhodné reakce a nepřiměřené poznámky. Okolí může dítě označit jako nevychované, drzé nebo rozmazlené. (Kendíková, 2016a, s. 12)

5 Praktická část

Praktická část bakalářské práce má přiblížit spolupráci mezi asistenty pedagoga a učiteli, kteří se podílí na vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

5.1 Výzkumné cíle

Výzkumným cílem práce je posouzení spolupráce asistenta pedagoga a učitele na základní škole, která má zřízené třídy dle § 16 odst. 9 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění, která je určena pro: „*Děti, žáky a studenty s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem.*“ V každé třídě také působí asistent pedagoga.

5.1.1 Hlavní cíl

Hlavním cílem práce je pomocí rozhovorů zjistit, jaká je spolupráce mezi asistenty pedagoga a učiteli na základní škole.

5.1.2 Dílčí cíle

1. Jak se asistenti pedagoga a učitelé připravují do výuky?
2. Jakým způsobem zadávají učitelé práci asistentům pedagoga?
3. Existují negativa spolupráce mezi asistenty pedagoga a učiteli?
4. Jaké jsou kompetence asistentů pedagoga?

5.2 Metodologie

Pro výzkumnou část byla použita kvalitativní metoda. Strauss a Corbinová (1999, s. 10) uvádějí, že kvalitativní výzkum je jakýkoliv výzkum, který k dosažení výsledků nevyužívá statistických postupů nebo jiných způsobů kvantifikace. Kvalitativní výzkum spočívá ve sběru dat bez předem stanovené hypotézy a proměnné. (Švaříček, Šed'ová 2014, s. 24). Mezi základní metody kvalitativního výzkumu patří pozorování, rozhovor a analýza produktů člověka. (Gavora, 2010, s. 181)

5.3 Metoda sběru dat

Pro uskutečnění výzkumu byla použita forma polostrukturovaného rozhvoru. Tato metoda rozhvoru je náročnější na technickou přípravu, tazatel předem vytváří schéma, kterým se bude řídit. Schéma obsahuje okruhy otázek, které budou pokládány při rozhvoru. Pořadí otázek může být variabilní. (Miovský, 2006, s. 159)

Rozhovor by měl vždy začínat představením tazatele a respondenta. Před začátkem rozhvoru je představen jeho účel. Důležitou fází je navození přátelského a příjemného prostředí, které se označuje jako raport. Pokud není dosaženo raportu, respondent odpovídá velmi stručně a dále rozhovor nerozvíjí. Začátek a konec rozhvoru není náhlý, vždy by měla na úvod proběhnout běžná konverzace, na závěr rozhvoru je vhodné zhodnotit jeho průběh a zodpovědět možné dotazy. (Gavora, 2010, s. 202, 203) Rozhovor se realizuje ve vhodném prostředí bez přítomnosti dalších osob. Na průběh rozhvoru by mělo být vyčleněno dostatek času. Velkým přínosem rozhvoru je navázání osobního kontaktu s respondenty a pozorování jejich reakcí na otázky. (Chráška, 2016, s. 176)

Záznam rozhvoru lze opatřit pomocí diktafonu. K nahrávání je nutný souhlas respondenta. Při užití zvukovém záznamu tazatel nemusí přepisovat celé odpovědi respondenta, naopak může tento čas využít pro psaní vlastních poznámek. Záznamové zařízení by mělo být umístěno tak, aby pořídilo kvalitní zvukový záznam, nemělo by však překážet a upoutávat pozornost. Získaná data se poté přepisují do psané podoby. (Miovský, 2006, s. 197, s. 205) Písemný záznam lze také zapisovat průběžně při průběhu rozhvoru nebo po doznění odpovědi. Oba způsoby jsou však náročné na pozornost výzkumníka a mezi otázkami vznikají prodlevy, které mohou negativně ovlivnit navozenou atmosféru. (Gavora, 2010, s. 139, 140)

5.4 Charakteristika výzkumného souboru

Účastníci rozhvoru byli vybráni metodou záměrného výběru. Vyhledávání vhodných účastníků probíhá na základě stanovených podmínek např. věk, pohlaví nebo dosažené vzdělání. Do rozhvoru jsou vybráni účastníci, kteří tyto podmínky splňují a souhlasí s účastí. (Miovský, 2006, s. 135) Při samotném výzkumu hraje velkou roli anonymita. Účastníkům

musí být zachována anonymita a jejich identita nesmí být pro ostatní známa. Účastníci mají možnost kdykoli během výzkumu odstoupit a ukončit svou účast. (Hendl, 2016, s. 157)

Z důvodu uzavření škol kvůli onemocnění COVID-19 proběhly rozhovory prostřednictvím telefonních hovorů. Miovský (2006, s. 156, 157) spatřuje jejich hlavní výhodu v nákladech na pořízení. Dále zmiňuje možnost získání většího množství dat, protože účastníci mohou více projevit své názory. Výhodou je také zachování anonymity a ochrany na straně tazatele i respondenta. Telefonní hovor má však i negativa, a to zejména fakt, že tazatel nevidí přímou reakci respondenta a nemá tak možnost reagovat na neverbální projevy.

Před samotným začátkem výzkumu jsem si ověřila, že respondenti souhlasí s jejich účastí na rozhovoru, který bude součástí bakalářské práce na téma asistent pedagoga na základní škole. Respondenti také souhlasili s nahráváním rozhovoru pro účely následného písemného přepisu. Účastníci byli ujištěni o zachování jejich anonymity a o možnosti ukončit tento rozhovor. Z důvodu zachování anonymity je přiložen pouze vzor souhlasu s pořízením audiozáznamu viz přílohy. Přepisy rozhovorů byly upraveny, nezaznamenávaly se mimoslovní projevy.

Pro účely tohoto rozhovoru byly vybrány dvojice asistentů pedagoga a učitelů, kteří spolu pracují alespoň jeden rok. Kritériem nebylo pohlaví či věk, přesto výzkumný soubor tvořily jen ženy. Všechny respondentky pracují na druhém stupni stejné základní školy, která je zřízená dle § 16 školského zákona. Z důvodu zachování anonymity budou asistentky pedagoga označovány zkratkou „A“ a učitelky zkratkou „U“.

V níže uvedených tabulkách jsou uvedeny základní údaje o asistentech pedagoga a učitelích. Jedná se o čtyři dvojice, které spolu vzájemně spolupracují. Délka praxe se pohybuje u asistentů pedagoga v rozmezí 3-13 let, u učitelů je to rozmezí 4-24 let. Všichni respondenti splňují požadované pedagogické vzdělání.

Tabulka č. 2 Přehled respondentů

Respondent	Pracovní pozice	Délka praxe	Vzdělání
A1	Asistent pedagoga	3	Středoškolské, obor Pedagogické lyceum
A2	Asistent pedagoga	13	Středoškolské, obor Sociální činnost + studium pro asistenta pedagoga
A3	Asistent pedagoga	5	Vyšší odborné, obor Sociální práce a sociální pedagogika
A4	Asistent pedagoga	6	Gymnázium + studium pro asistenta pedagoga
U1	Učitel	11	Vysokoškolské, obor Speciální pedagogika
U2	Učitel	4	Vysokoškolské, obor Speciální pedagogika
U3	Učitel	24	Vysokoškolské, obor učitelství pro školy a pro mládež vyžadující zvláštní péči
U4	Učitel	18	Vysokoškolské, obor Technologie a hospodaření s vodou + Pedagogické studium pro učitele středních škol a 2. stupně ZŠ

Tabulka č. 3 Přehled spolupracujících dvojic

Asistent pedagoga	Učitel	Délka spolupráce	Počet žáků ve třídě
A1	U1	3 roky	4
A2	U2	1 rok	9
A3	U3	4 roky	10
A4	U4	3 roky	9

5.5 Způsob analýzy dat

K analýze kvalitativních dat byla použita metoda vytváření trsů. „Metoda vytváření trsů slouží obvykle k tomu, abychom seskupili a konceptualizovali určité výroky do skupin, např. dle rozlišení určitých jevů, místa, případu atd.“ (Miovský, 2006, s. 221)

Tyto skupiny (trsý) vznikají podle vzájemné podobnosti mezi zjištěnými jednotkami. Následným procesem vzniknout obecnější, induktivně sestavené kategorie, které jsou zahrnuty do určité skupiny (trsu) na základě opakujících se znaků a charakteristického uspořádání. Společný znak trsu nacházíme ve výroci respondentů v pasážích, které souvisí se zkoumaným tématem. Základní princip metody vytváření trsů je založen na srovnání a shlukování dat, má rozsah určité posloupnosti, prostřednictvím které vytváříme obecnější jednotky. (Miovský, 2006, s. 221)

Na základě stanovených otázek v polostrukturovaném rozhovoru a metodě vytváření trsů jsem stanovila tyto dílčí kategorie:

A. PŘÍPRAVA NA VYUČOVÁNÍ A SPOLUPRÁCE

B. KOMPETENCE ASISTENTA PEDAGOGA

5.6 Interpretace dat

Tato část předkládá výsledky získané z rozhovorů s respondenty. Jednotlivé odpovědi jsou pro lepší přehlednost uvedeny v tabulkách. Získané informace budou použity ke zpracování výzkumných otázek.

A. Příprava na vyučování a spolupráce

Tabulka č. 4 – otázka č. 1

Otázka: Podílí se asistent pedagoga na přípravě do výuky?	
Respondent	Odpověď
A1	Nepodílím se na tvorbě pracovních listů do výuky, v případě potřeby jen kopíruji učivo. Pokud mě učitel požádá, ráda mu se vším pomůžu.
A2	Někdy, záleží, jak se s učitelem domluvíme.

A3	Na přípravě se podílím, když učitel třeba nestíhá. Předá mi vytištěné přehled nebo tabulky, které chce třeba zafoliovat a ořezat.
A4	Většinou ne.
U1	Ano někdy, když ho požádám.
U2	Na přípravě do mých předmětů se spíše nepodílí. Do ostatních předmětů asi nárazově.
U3	Asistent se podílí velmi málo, spíše ne. Většinu přípravy si dělám sama.
U4	Ne, nepodílí se na přípravě ani to nepožaduji.

V odpovědi na tuto otázku se respondenti shodují. Příprava materiálů na výuku probíhá na základě stanovené dohody mezi asistentem a učitelem. Asistenti pedagoga přímo nevytváří učební materiály, ale učitelům pomáhají při jejich dokončování. Vzhledem k tomu, že škola má zřízené třídy podle § 16 školského zákona a vzdělávají se zde pouze žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, učitelé připravují do výuky materiály přizpůsobené těmto žákům a asistenti pedagoga je nemusí sami tvořit ani upravovat.

Tabulka č. 5 – otázka č. 2

Otázka: Jak často konzultujete s učitelem / asistentem pedagoga přípravu do výuky a kolik času jí věnujete?	
Respondent	Odpověď
A1	Konzultujeme každý den, cca 2 hodiny týdně.
A2	Není to pravidelné, záleží na učiteli a typu přípravy.
A3	Konzultujeme před každou vyučovací hodinou. Jedná se asi o 5-10 minut.
A4	Hodně, určitě konzultujeme každý den a je to v rámci několika asi desítek minut denně.
U1	Konzultuji denně, časově je to jak kdy - asi od 5 minut za týden po 48 hodin za týden.
U2	Konzultujeme průběžně, podle potřeby.
U3	Většinou konzultujeme před každou vyučovací hodinou o přestávce.
U4	Konzultace probíhá denně, věnujeme cca 4 hodiny týdně.

6 respondentů se shoduje, že konzultace probíhají denně. Čas věnovaný konzultaci se u respondentů značně liší a nejširší časové rozpětí uvádí s nadsázkou respondent U1. Délka a četnost konzultací záleží na aktuální situaci ve třídě. Učitel a asistent pedagoga konzultují také náladu žáků, míru únavy nebo schopnost se soustředit.

Tabulka č. 6 – otázka č. 3

Otázka: Jakým způsobem Vám učitel zadává úkoly? / Jakým způsobem zadáváte úkoly asistentovi pedagoga? Vyhovuje Vám tento způsob?	
Respondent	Odpověď
A1	O úkolech se bavíme osobně, před vyučováním nebo na jeho začátku. Nemám ráda, pokud jsem seznámena s úkoly až v průběhu výuky, žáci pak čekají a hůře se soustředí. Tento způsob se nám osvědčil, takže mi vyhovuje.
A2	Učitel zadá daným žákům práci, kterou mám v tu danou hodinu na starost. Vše vysvětlí. Ano, vyhovuje.
A3	Před vyučováním mi učitel ukáže připravené materiály a učivo a řekne, jak si představuje průběh hodiny. Řekne mi, s kterými žáky mám v hodině pracovat. Já si myslím, že je to takhle v pořádku, takže vyhovuje.
A4	Většinou se domluvíme ústně. Pokud učitel chybí, úkoly mi zašle na email s instrukcemi, já ty pracovní listy vytisknu nebo mi vše předá den předem nachystané. Takto mi to vyhovuje, nemám žádný problém.
U1	Zcela preferuji formu rozhovoru, takže mu (asistentovi pedagoga) řeknu, co má dělat a jak má v průběhu hodiny pracovat. Ano, tento způsob vyhovuje.
U2	Ústně, o úkolech mluvíme průběžně během pracovního dne. Tento způsob nám vyhovuje.
U3	Před vyučovací hodinou vysvětlím úkoly. Asistent pak pracuje s žáky, které určím, jsou to převážně ti výkonově slabší. Tento způsob zadávání mi vyhovuje.
U4	Materiál donesu namnožený na počet žáků, těžší učivo doplním pro asistenta o výsledky a postup řešení, asistent si pak vede svou skupinu žáků – většinou žáky s minimálními výstupy. Já se věnuji převážně žákům, kteří

	se vzdělávají podle běžných osnov. Ano, vyhovuje. Myslím si, že takto to funguje dobře.
--	--

Zadávání úkolů probíhá zejména ústně, a to nejčastěji před začátkem vyučovací hodiny. Zadání úkolů dostávají asistenti také i písemnou formu prostřednictvím emailu, a to zejména při absenci učitele. Učitel také umožňuje, aby asistent pedagoga pracoval samostatně se skupinou žáků, kteří mají očekávané výstupy sníženy na minimální úroveň. Všichni respondenti se shodli, že jim nastavený způsob zadávání úkolů vyhovuje a neuvažují o změně.

Tabulka č. 7 – otázka č. 4

Otázka: Je něco, co Vám vadí na spolupráci s učitelem / asistentem pedagoga? Co byste změnil(a)?	
Respondent	Odpověď
A1	Ano, vadí mi, pokud do vyučování přichází učitel pozdě, nepřipraven nebo nedokáže zorganizovat průběh vyučování, a hodina tak nemá řád. Asistent by měl vědět, co se od něho v danou hodinu očekává.
A2	V současné době ne, vše nám funguje.
A3	Neměnila bych nic, spolupráce s paní učitelkou je dobrá a vyhovuje mi.
A4	Nevím o ničem, co by mi vadilo. Nic bych neměnila.
U1	Ne, s některými lidmi se pracuje lépe s některými hůře, ale to není důvod pro změnu
U2	Ne.
U3	Ocenila bych větší kreativitu asistenta a jeho snahu samostatně vymýšlet další činnost. Ať už se jedná o organizaci akcí, výletů nebo i průběhu hodiny. Někdy asistent pouze čeká, až zadám další úkol. Všechny třídní výlety také obstarávám jen já.
U4	Nic bych neměnila, jsem spokojená.

Šest respondentů uvedlo, že jsou se současnou spoluprací spokojeni a nic by na ní neměli. Respondent U3 má však ke spolupráci s asistentem pedagoga připomínky, vadí mu pasivní přístup k práci. V teoretické části práce v podkapitole 1.2.1. jsou uvedeny osobnostní předpoklady asistenta pedagoga, mezi které patří také aktivní přístup k práci a kreativita. V rámci zachování dobrých vztahů by si učitel i asistent pedagoga měli tuto situaci vyjasnit.

Respondent A1 dodává své postřehy, ve kterých zmiňuje nedochvilného a nepřipraveného učitele. Učitel by měl být do hodiny vždy připraven, měl by mít předem vytvořenou osnovu a strukturu. Při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je velmi důležité, aby se dodržovala struktura dne a vyučovací hodiny.

Tabulka č. 8 – otázka č. 5

Otázka: Co na Vaší spolupráci oceňujete nejvíce?	
Respondent	Odpověď
A1	Jednotný přístup k žákům.
A2	Otevřenost a vzájemnou důvěru.
A3	Nejvíce oceňuji dobrou komunikaci, vím všechny nové informace, která má paní učitelka od rodičů. Probíráme každodenní průběh výuky a sdělujeme si naše postřehy.
A4	Kolegialitu.
U1	Trpělivost asistentů pedagoga.
U2	Oceňuji zejména to, že asistent je ve třídě po celý den, podává mi informace o dětech, novinky, informace o prospěchu, chování, chování během obědů, družiny atd. - udržuje mě v obraze. Dále oceňuji spolehlivost, a že mi dává jiný pohled na některé záležitosti.
U3	Určitě oceňuji důvěru a spolehlivost
U4	Oceňuji dobrou komunikaci a snahu vytvářet nové věci.

Dva respondenti se shodli, že nejvíce oceňují spolehlivost. V odpovědích se dvakrát objevila vzájemná důvěra a dobrá komunikace. Asistenti pedagoga a učitelé dále oceňovali snahu vytvářet nové věci, trpělivost, jednotný přístup k žákům a kolegialitu. Pro navázání úspěšné spolupráce je důležitá spolehlivost. Tu si můžeme představit jako schopnost plnit zadané úkoly. Dobrá spolupráce by měla být součástí každého vztahu učitel x asistent pedagoga. Oba pedagogičtí pracovníci by si měli předávat veškeré informace týkající se jejich žáků. Špatná komunikace vede k problémům a narušuje také vzájemnou důvěru.

Tabulka č. 9 – otázka č. 6

Otázka: Jak hodnotíte spolupráci s asistentem pedagoga? / Jak hodnotíte spolupráci s učitelem?	
Respondent	Odpověď
A1	Kladně, základem je týmová práce a otevřená komunikace.
A2	Velmi dobře. Máme stejné názory a sedli jsme si "lidsky".
A3	S paní učitelkou hodnotím spolupráci dobře, vše má dobře zorganizované a řekne mi, s čím potřebuje pomoci.
A4	Výborně. S paní učitelkou se mi velmi dobře pracuje, nemáme žádné neshody.
U1	Jsem ráda za možnost mít asistenta pedagoga ve třídě, je to neskutečná pomoc.
U2	Spolupráci hodnotím kladně. Asistent pedagoga je nedílnou součástí výuky. Jeho důležitost vnímám především v době mimo vyučování – přestávky, obědy atd.
U3	Asistent pedagoga je přínosem. Nedokážu si představit, že bych byla ve třídě pořád sama. Jsou určité chvíle a předměty, kde je asistent nutný. A naopak, někdy si sama ve třídě vystačím. Záleží na situaci.
U4	Určitě kladně, myslím si, že si s asistentkou rozumíme. Asistent je velmi důležitým článkem ve vzdělávání dětí s postižením. Spolupráci ovlivňuje více faktorů, ale pokud asistent i učitel vědí, co je náplní jejich práce, tak je spolupráce mezi nimi vždy dobrá.

Všichni respondenti hodnotí spolupráci asistenta pedagoga a učitele „*kladně, dobře a výborně*“. Žádný z respondentů nehodnotil vzájemnou spolupráci negativně. Učitelé v této otázce ocenili zejména přínos asistenta pedagoga. Je zřejmé, že učitelé vítají přítomnost asistenta pedagoga ve výuce. Z odpovědí respondentů vyplývá, že mezi asistenty pedagoga a učiteli převládá profesionální a partnerský vztah.

Tabulka č. 10 – otázka č. 7

Otázka: Jaké jsou předpoklady pro vytvoření dobré spolupráce?	
Respondent	Odpověď
A1	Jednotný cíl, jednotné metody dosahování cílů učitele a asistenta, pravidelná komunikace
A2	Důvěra, respekt a především komunikace.
A3	Myslím si, že je potřeba, aby učitel a asistent měli stejnou představu o průběhu výuky, o tom jaké metody fungují v hodinách. Měli by si být vzájemně sympatičtí a mít podobné názory.
A4	Vzájemná tolerance a komunikace
U1	Dobrá a častá komunikace.
U2	Na obou stranách je důležitá vstřícnost, schopnost komunikovat, vzájemný respekt.
U3	Vzájemná důvěra, vymezení rolí ve třídě – ať každý ví, co má dělat. Důležité jsou i vzájemné sympatie.
U4	Pro mě to je vzájemná důvěra a stejná krevní skupina.

Nejvíce zmiňovaným předpokladem, který uvedlo 5 respondentů, je komunikace. Učitelé a asistenti pedagoga spolu komunikují každý den, předávají si nové informace, řeší aktuální potřeby a problémy žáků. Respondenti dále uvádí, že důležitým předpokladem spolupráce je důvěra. Učitel a asistent pedagoga by k sobě měli mít vzájemné sympatie, které respondent U4 nazývá jako: „*tzv. stejná krevní skupina*“. Dle respondentů je pro vytvoření dobré spolupráce důležitá vstřícnost, vzájemný respekt a vymezení rolí ve třídě.

B. Kompetence

Tabulka č. 11 – otázka č. 8

Otázka: Jaké jsou kompetence asistenta pedagoga?	
Respondent	Odpověď
A1	Poskytování podpory žákům, po konzultaci s učitelem pomáhám žákům s plněním úkolů. Pomáhám žákům se sebeobslužnými činnostmi. Komunikuji s rodiči v mezích určených učitelem. Podílím se na přípravách a chodu vyučování.
A2	Například samostatný dohled a kontrola nad žáky v dané hodině.
A3	Mým úkolem je pomáhat učiteli při výuce. Kromě toho pomáhám žákům, ke kterým mě paní učitelka přidělí. O přestávkách dohlížím na žáky, doprovázím je do školní jídelny. Dohlížím, aby byli včas ve třídě, zda mají nachystané pomůcky do hodin.
A4	Pomáhám učiteli ve výuce, komunikuji s rodiči, dohlížím na žáky o přestávkách, chodím s nimi do jídelny. U některých žáků je potřeba pomoci se sebeobsluhou, nachystat věci – učebnice, sešity, pomůcky, o přestávkách podat svačinu, doprovodit je na toaletu nebo obléknout je, když jdeme ven.
U1	Pracuje podle pokynů učitele, pomáhá žákovi, respektuje jeho potřeby a schopnosti, zpětně informuje učitele o výsledcích práce s dítětem, vyvíjí vlastní iniciativu a kreativitu, atd.
U2	Dopomoc při výuce, individuální dopomoc konkrétním žákům, komunikace s rodiči, komunikace s ostatními pedagogy.
U3	Upřímně úplně nevím, jaké má asistent pedagoga kompetence. Má být učiteli k ruce.
U4	Asistent pedagoga mi pomáhá ve výuce, dohlíží na žáky o přestávkách

Nejdůležitější kompetencí asistenta pedagoga je pomoc učiteli při vzdělávání. Tuto kompetenci uvedli všichni respondenti. Důležitou kompetencí je také pomoc žákovi ve vyučování, kterou uvedlo 5 respondentů. Neméně významná je komunikace s rodiči, kterou zmiňují 3 respondenti. U žáků, kteří to potřebují je nutná dopomoc asistenta pedagoga při sebeobsluze, chystání učebních pomůcek, doprovázení nebo oblékání. Respondenti do kompetencí asistenta pedagoga řadí také komunikaci s pedagogy, poskytování informací učiteli ohledně výsledků žáka při práci, vyvíjení vlastní iniciativy a kreativity.

Učitel i asistent pedagoga by určitě měli vědět, jaké jsou jejich kompetence. Asistent pedagoga by měl být na začátku pracovního poměru seznámen s rozsahem těchto kompetencí. V případě, že učitel a asistent si kompetencemi nejsou jistí, může docházet k nedorozumění.

Tabulka č. 12 – otázka č. 9

Otázka: Jaké kompetence v komunikaci s rodiči Vám učitel svěřil? / Jaké kompetence v komunikaci s rodiči jste svěřil/a asistentovi pedagoga?	
Respondent	Odpověď
A1	S rodiči komunikuji každý den osobně. Informujeme se navzájem o jakýchkoliv změnách v chování, náladě žáka, o průběhu dne.
A2	Dávám rodičům vědět, co se za den ve třídě dělo a jak se žákovi dařilo, s případnými problémy posílám rodiče za třídním učitelem či učitelem daného předmětu.
A3	S rodiči vedu běžnou konverzace, ve které řešíme průběh vyučování, chování, co žákům šlo nebo nešlo. Věci týkající se učiva a závažnějších situací si řeší paní učitelka sama nebo jsme přítomny obě dvě.
A4	Komunikuji s rodiči často ohledně chování žáků, průběhu výuky, vyzvedávání z družiny nebo kdy budou žáci chybět.
U1	Společně se mnou a s rodiči se podílí na řešení všech problémů, samostatně s rodiči řeší pouze základní záležitosti, hlavně jde o předávání předem domluvených vzkazů, veškerou komunikaci s rodiči spolu vzájemně konzultujeme.
U2	Asistent pedagoga komunikuje s rodiči denně většinou při vyzvedávání dětí. Informuje rodiče o méně závažných věcech jako je průběh výuky, jaké mají zadané domácí úkoly nebo testy. Dále s rodiči komunikuje prostřednictvím deníčku.
U3	Jsou to zejména obecné informace – např. stravování ve školní jídelně, svačiny, atd. Výchovné a výukové záležitosti řeším sama. S asistentem ovšem celou záležitost probírám a ví, že budu a o čem budu s rodičem hovořit.
U4	Asistent má stejnou pravomoc při informování rodičů jako já, řeším osobně pouze krizové situace.

V této otázce se respondenti dělí na dvě skupiny. První skupina respondentů vnímá kompetence asistenta pedagoga v komunikaci s rodiči na stejné úrovni, jako má učitel. Druhá skupina respondentů zaujímá opačné stanovisko a kompetence asistenta pedagoga

v komunikaci s rodiči vidí zejména v každodenních záležitostech, závažnějším problémům se věnuje učitel. Asistent pedagoga je často v každodenním kontaktu s rodiči. Komunikuje s nimi především o chování a prospěchu žáka, o průběhu vyučování, rozsahu domácí práce a plánovaných testech. Přestože asistent pedagoga může s rodiči komunikovat častěji než učitel, musí mít na paměti, že vždy pracuje pod vedením učitele a měl by mu nové informace vždy předávat.

Tabulka č. 13 – otázka č. 10

Otázka: Jak se podílíte na výuce? Máte možnost zasahovat do výuky? / Jak se asistent pedagoga podílí na výuce? Má možnost zasahovat do výuky?	
Respondent	Odpověď
A1	Pomáhám žákům se zadanou prací a dohlížím, aby v hodinách pracovali, nevyrušovali apod. Do výuky mám možnost zasahovat, pokud mě učitel požádá, ráda pomůžu s tvorbou pracovních listů nebo jiných materiálů. Některé hodiny učím.
A2	V některých hodinách, vždy po konzultaci s učitelem. Často pracuji zvlášť s žáky v hodinách češtiny, angličtiny a matematiky.
A3	V hodinách pracuji s pomalejšími žáky nebo žáky, kteří mají minimální výstupy a mají odlišné učivo. Mezi žáky procházím, zadání několikrát vysvětlím, pokud neví postup řešení, navedu je. Výsledky pak kontroluji a dávám zpětnou vazbu učitelům. Přímou do výkladu nezasahuji, ale pokud je k tomu vhodná situace, mám tu možnost.
A4	Podílím se dle potřeby a pokynů učitele. Většinou pracuji samostatně se skupinou žáků. Do výuky zasahuji, můžu vyjádřit svůj pohled na věc.
U1	Řídí se podle pokynů učitele, pokud má potřebu, může vždy do výuky vstoupit.
U2	Asistent pedagoga se podílí na výuce a zasahuje do ní. V některých předmětech pracuje s jednou skupinkou, zatímco učitel se věnuje té druhé a průběžně se střídají podle pokynů učitele. Pokud učitel pracuje s celou skupinou, asistent obchází děti a individuálně dopomáhá těm, které to zrovna potřebují.
U3	Asistent sleduje výuku, věnuje pozornost pokynům učitele a pomáhá tomu žákovi, který to zrovna potřebuje. Má možnost zasáhnout do výuky. Někdy ho k tomu i sama vybídnu. Mám ráda, když vyvine samostatnost a něco vymyslí.
U4	Asistent většinou pracuje s žáky, kteří mají minimální výstupy, a jejich učivo se může lišit. Proto s nimi pracuje samostatně, má samozřejmě i možnost zasahovat do výuky, záleží na naší dohodě.

Hlavním náplň práce asistenta pedagoga je přímá pedagogická činnost pod vedením učitele. Konkrétní náplň práce určuje ředitel školy. Asistent pedagoga se může podílet na přípravě do výuky, na tvorbě pracovních listů a pomůcek. Je také možné, aby si učitel a asistent pedagoga vyměnili své role a asistent vedl hodinu. Konkrétně 4 respondenti zmiňují, že asistenti pedagoga pracují podle pokynů učitele. 7 respondentů uvádí, že asistent pedagoga pracuje individuálně se skupinou žáků. Respondent A3 objasňuje, jak tato samostatná práce probíhá. Asistent pedagoga by neměl samostatně známkovat práci žáka, tato činnost náleží učiteli.

Všichni respondenti uvádějí, že asistent pedagoga může zasahovat do výuky. Asistent pedagoga by měl být aktivní a vyvíjet vlastní iniciativu, jeho úkolem však není přebírat roli učitele.

6 Diskuze

V této podkapitole budou zodpovězeny hlavní a dílčí cíle, které byly stanoveny v úvodu. Na základě rozhovorů s asistenty pedagoga a učiteli byly získány odpovědi na výzkumné otázky.

Hlavním cílem bylo zjistit, jaká je spolupráce mezi asistenty pedagoga a učiteli na základní škole.

Před začátkem navázání spolupráce je nutné, aby si asistent pedagoga a učitel stanovili pravidla a kompetence. Kvalita spolupráce také závisí na skutečnosti, jak si asistent a učitel rozumí po lidské stránce a jestli k sobě chovají sympatie. Téměř všichni respondenti byli spokojeni se vzájemnou spoluprací. Všichni respondenti hodnotili spolupráci kladně, pedagogičtí pracovníci vnímali, že jejich vztah je partnerský a chovají k sobě vzájemný respekt. Z odpovědí respondentů vyplývá, že asistent pedagoga a učitel mají mnohdy přátelské vztahy a ve výuce je vnímají jako rovnocenné partnery. Domnívám se, že tato kvalitní spolupráce je do jisté míry ovlivněna skutečností, že škola má zřízené třídy dle § 16 školského zákona a v každé třídě působí asistent pedagoga. Učitel si uvědomuje potřebu asistenta pedagoga ve výuce, jedná s ním jako s osobou, která mu pomáhá a nevnímá ho jako někoho, kdo hodnotí a kontroluje jeho způsob vyučování. Tento výsledek výzkumného šetření potvrzuje výklad odborné literatury (Němec, Šimáčková-Laurenčíková, Hájková, 2014, str. 58), která uvádí, že pokud spolupráce není úspěšně nastavena, učitel bude vnímat asistenta pedagoga negativně jako kontrolu a dohled druhé osoby. V tomto případě, byla spolupráce nastavena správně, asistent pedagoga byl vnímán jako rovnocenný pedagogický pracovník a učitelé oceňovali jeho přítomnost ve výuce.

Dílčí cíle

První dílčí otázka měla za cíl zjistit, *jak se asistenti pedagoga a učitele připravují do výuky*. Z odpovědí respondentů vyplynulo, že většinu příprav do výuky si vytváří učitelé sami a po asistentech pedagoga tuto činnost nevyžadují. Asistent pedagoga pomáhá učitelům při kopírování pracovních listů, může se také podílet na výrobě pomůcek. Vše záleží na vzájemné dohodě. Uzlová (2010, s. 50) uvádí, že učitel předává asistentovi pedagoga pokyny pro přípravu pracovních listů a dalších pomůcek. V případě tohoto výzkumu se tvrzení zcela nepotvrdilo. Učitelé příliš nevyužívají možnost nechat asistenty pedagoga vytvářet pracovní

listy nebo jiné pomůcky a vytváří si je sami. Asistent pedagoga a učitel konzultují přípravu do výuky denně, nejčastěji před vyučovací hodinou. Sdělují si také, jaká je aktuální situace ve třídě, jestli se vyskytly nějaké problémy a na co je potřeba dát si pozor při vyučování. Tyto zjištěné informace souhlasí s výkladem Uzlové (2010, s. 50), podle které je důležité denně konzultovat průběh výuky a výsledky zadané práce.

Druhá výzkumná otázka zjišťovala, *jakým způsobem zadávají učitelé práci asistentům pedagoga*. Učitelé zadávají práci zejména ústně před začátkem vyučovací hodiny. Učitel představí učivo dané hodiny, řekne asistentovi pedagoga, s kterým žákem by měl v hodině pracovat a jak by hodina měla probíhat. Druhou možností zadání práce je písemná forma, ta se nejčastěji uplatňuje při absenci učitele. Asistent pedagoga dostane zadanou práci osobně den předem nebo prostřednictvím emailu, kde obdrží instrukce a materiály do výuky. Učitelé také nechávají asistenty pedagoga pracovat samostatně s žákem nebo skupinou žáků, zatímco učitel pracuje s ostatními žáky. Všem respondentům tento systém zadávání práce vyhovoval. Stejný způsob zadávání práce popisuje Morávková Vejrochová (2015, s. 16), asistent pedagoga je během konzultace seznámen s průběhem hodiny, je mu sděleno s jakým žákem bude pracovat a jaké úkoly by měl žák vypracovat.

Třetí otázka měla za cíl zjistit, *zda existují negativa spolupráce mezi asistenty pedagoga a učiteli*. Důležitým předpokladem pro vytvoření dobré spolupráce je hlavně schopnost komunikovat. Komunikace patří ke každodenním činnostem pedagogických pracovníků, pokud spolu asistent pedagoga a učitel nekomunikují, s velkou pravděpodobností bude narušena i vzájemná spolupráce. Velkým přínosem je, pokud si asistent a učitel rozumí po lidské stránce, dalším předpokladem je vzájemný respekt, vstřícnost, spolehlivost a důvěra. Spolupráci negativně ovlivňuje pasivita pedagogických pracovníků. Asistent pedagoga pracuje pod vedením učitele, měl by se však aktivně zapojovat do práce a být kreativní. Učitel by měl do hodin chodit připravený a neměl by své povinnosti přenechávat asistentovi pedagoga. Důležitost správné komunikace zdůrazňuje Horáčková (2015, s. 19) a i přesto, že byla spolupráce správně nastavena, může docházet k problémům.

Čtvrtá dílčí otázka zjišťovala, *jaké jsou kompetence asistentů pedagoga*. Všichni respondenti uvedli, že nejdůležitější kompetencí je pomoc učiteli při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Asistent pedagoga svým působením ve třídě přispívá ke zkvalitnění práce učitele, a to zejména tím, že podporuje žáky při zvládání úkolů, zjednodušuje zadání, kontroluje správné pochopení výkladu a pomáhá vytvářet podpůrné

materiály aj. Nedílným přínosem asistenta pedagoga je zajištění individuálního přístupu každému žákovi. Asistent pedagoga je v kontaktu se žáky během výuky včetně přestávek, proto s nimi má blízký vztah a velmi dobře je zná. Vytváří si s nimi vztah založený na přátelství, důvěře a vzájemném respektu. Významná část práce se také skládá z podpory při nácviku vhodného chování, komunikačních a sociálních dovedností a pomoc při vytváření vztahu k vrstevníkům. Neméně významná je komunikace s rodiči. Asistent pedagoga komunikuje s rodiči pouze o záležitostech, na kterých se s učitelem dohodli na začátku jejich spolupráce. Jedná se zejména sdělování informací ohledně chování a prospěchu žáka, o průběhu vyučování nebo plánovaných úkolech a testech. Zjištěné výsledky jsou v souladu výkladu vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, která uvádí, že asistent pedagoga poskytuje přímou pedagogickou podporu podle pokynů učitele, podporuje žáka při výuce a pomáhá žákům při osvojování si základních návyků.

6.1 Doporučení pro praxi

Jak bylo již několikrát zmíněno v teoretické a praktické části, je velice důležité, aby si asistent pedagoga a učitel na začátku jejich spolupráce vyjasnili jejich role a kompetence. Asistent pedagoga by měl být při nástupu do zaměstnání se svými kompetencemi seznámen, avšak ne všichni učitelé jsou si těchto kompetencí vědomi. Asistent pedagoga pracuje pod metodickým vedením učitele, učitel toho však nesmí zneužívat a nemůže asistentovi přenechávat své povinnosti. Asistent pedagoga by neměl zapomínat, že jednou z jeho kompetencí je aktivní přístup k práci, neměl by tedy být pasivní a spoléhat, že veškerou práci mu určí učitel. Každý učitel ocení, když asistent pedagoga přijde s novým nápadem nebo přiloží ruku k dílu.

Asistent pedagoga a učitel by také měli projednat, jaké informace může asistent pedagoga předávat rodičům a které by měl řešit primárně učitel. Oba pedagogičtí pracovníci by neměli s rodiči navazovat familiární vztahy a měli by je udržovat pouze na profesní úrovni.

Závěr

Práce se zabývala profesí asistenta pedagoga na základní škole. Byla rozdělena na dvě části, a to teoretickou a praktickou. V teoretické části byly ve čtyřech kapitolách vymezeny základní pojmy – asistent pedagoga, školní poradenská pracoviště, školská poradenská zařízení a dítě, žák, student se speciálními vzdělávacími potřebami.

První kapitola je zaměřena na asistenta pedagoga. Popisuje historii vzniku této profese, předpoklady k výkonu činnosti z několika úhlů pohledu, funkci a náplň práce, zřízení a financování pozice asistenta pedagoga. Za důležité jsem považovala porovnat rozdíly mezi asistentem pedagoga a osobním asistentem. V dalších dvou kapitolách se práce věnuje školnímu poradenskému pracovišti a školskému poradenskému zařízení, vymezuje rozsah působnosti a konkrétně popisuje jejich činnost. Poslední kapitola teoretické části přibližuje dítě, žáka a studenta se speciálními vzdělávacími potřebami.

Výzkumná část bakalářské práce je zpracována kvalitativní metodou formou polostrukturovaných rozhovorů. Respondenti pro tento rozhovor byli asistenti pedagoga a učitelé z jedné základní školy, která má třídy zřízené dle § 16 školského zákona. Hlavním cílem bylo zjistit, jaká je spolupráce mezi asistenty pedagoga a učiteli na této základní škole. Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že oba pedagogičtí pracovníci vnímají jejich spolupráci velice kladně. Asistenti pedagoga a učitelé jsou rovnocennými partnery při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Dále byly vymezeny dílčí cíle, které zjišťovaly, jak se asistenti pedagoga a učitelé připravují do výuky, jakým způsobem zadávají učitelé práci asistentům pedagoga, zda existují negativa spolupráce mezi asistenty pedagoga a učiteli a jaké jsou kompetence asistentů pedagoga.

Seznam tabulek

Tab. č. 1 Přímá pedagogická činnost asistenta pedagoga	20
Tab. č. 2 Přehled respondentů	36
Tab. č. 3 Přehled spolupracujících dvojic	36
Tab. č. 4 Otázka č. 1	37
Tab. č. 5 Otázka č. 2	38
Tab. č. 6 Otázka č. 3	39
Tab. č. 7 Otázka č. 4	40
Tab. č. 8 Otázka č. 5	41
Tab. č. 9 Otázka č. 6	42
Tab. č. 10 Otázka č. 7	43
Tab. č. 11 Otázka č. 8	44
Tab. č. 12 Otázka č. 9	45
Tab. č. 13 Otázka č. 10	46

Seznam použitých zkratk

ADD - Porucha pozornosti bez hyperaktivity (Attention Deficit Disorder)

ADHD - Porucha pozornosti s hyperaktivitou (Attention Deficit Hyperactivity Disorder)

DMO – Dětská mozková obrna

EEG – Elektroencefalogram

IVP – Individuální vzdělávací plán

LMP – Lehké mentální postižení

MKN-10 – Mezinárodní klasifikace nemocí

MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

PAS – Porucha autistického spektra

PPP – Pedagogicko-psychologická poradna

SPC – Speciálně pedagogické centrum

WHO – Světová zdravotnická organizace (World Health Organization)

ŠPZ - Školská poradenská zařízení

Seznam použité literatury

Publikace

BENDO VÁ, Petra, Pavel Zíkl. 2011. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Grada. ISBN 978-80-247-3854-3.

FISHER, Slavomil, Jiří Škoda. 2007. *Základy speciální pedagogiky*. Univerzita J.E. Purkyně. ISBN 978-80-7044-855-7.

GAVOR A, Peter. 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.

HARTL, Pavel, Helena Hartlová. 2015. *Psychologický slovník*. Portál. ISBN 978-80-262-0873-0.

CHRÁSKA, Miroslav. 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.

KENDÍKOVÁ, Jitka. 2016a. *Vademecum asistenta pedagoga*. Praha: Pasperta. ISBN 978-80-88163-12-1.

KENDÍKOVÁ, Jitka. 2016b. *Vzdělávání žáka s SVP*. Praha: Raabe. ISBN 978-80-7496-213-4.

KOČOVÁ, Helena a kolektiv. 2017. *Spinální svalová atrofie v souvislostech*. Grada. ISBN 978-80-247-5705-6.

LANGER, Jiří. 2013. *Úvod do pedagogiky osob se sluchovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3745-3.

MIOVSKÝ, Michal. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.

NĚMEC, Zbyněk, Klára ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a Vanda HÁJKOVÁ. 2014. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-712-0.

- PEŠOVÁ, Ilona, Miroslav Šamalík. 2006. *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. Grada. ISBN 978-80-247-6294-4.
- PIPEKOVÁ, Jarmila, 2010. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3. vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-198-0.
- PLEVOVÁ, Ilona, Regina SLOWIK, 2010. *Komunikace s dětským pacientem*. Grada. ISBN 978-80-247-2968-8.
- PRŮCHA, Jan, Jaroslav Veteška. 2014. *Andragogický slovník*. 2. vyd. Grada. ISBN 978-80-247-4748-4.
- RENOTIÉROVÁ, Marie a Libuše LUDÍKOVÁ. 2003. *Speciální pedagogika*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0646-2.
- RYDLO, Josef, 2016. *Metodický materiál pro lektory společného vzdělávání*. 2. vyd. Praha: Národní institut pro další vzdělávání.
- SLOWÍK, Josef, 2016. *Speciální pedagogika*. 2. vyd. Grada. ISBN 978-80-271-0095-8.
- STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce. ISBN 80-85834-60-x.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.
- TEPLÁ, Marta. *Asistent pedagoga: jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách*. Praha: Verlag Dashöfer, [2015]. ISBN 978-80-87963-15-9.
- TEPLÁ, Marta, Hana ŠMEJKALOVÁ, 2010. *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*. 2. vyd. Praha: IPPP ČR. ISBN 978-80-86856-66-7.
- UZLOVÁ, Iva, 2010. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-764-0.
- ZIKL, Pavel, 2011. *Děti s tělesným a kombinovaným postižením ve škole*. Grada. ISBN 978-80-247-3856-7.

ŽÁČKOVÁ, Hana, Drahomíra Jucovičová. 2017. *Nepozornost, hyperaktivita a impulzivita: Zápory i klady ADHD v dospělosti*. Grada. ISBN 978-80-271-0204-4.

Internetové zdroje

HORÁČKOVÁ, Ilona. 2015. *Metodika práce asistenta pedagoga* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. [cit. 20.2.2021]. ISBN 978-80-244-4656-1. Dostupné z: <http://inkluzi.upol.cz/ebooks/metodika-prurez-02/metodika-prurez-02.pdf>

MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. 2015. *Standard práce asistenta pedagoga* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. [cit. 20.2.2021]. ISBN 978-80-244-4769-8. Dostupné z: <http://inkluzi.upol.cz/ebooks/standard-pap/standard-pap.pdf>

MŠMT, 2005. *Věstník, červenec 2005* [online]. [cit. 15.1.2021]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/2005-7>

MŠMT, 2019. *Změny financování regionálního školství* [online]. [cit. 2.3.2021]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/50017_1_1/

Nariadení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, v platném znění [online]. [cit. 6.1.2021] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-75>

Nová škola, o.p.s. *Historie asistenta pedagoga* [online].[cit. 16.12.2020]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/>

Nová škola, o.p.s. *Zřízení místa asistenta pedagoga ve škole* [online].[cit. 20.1.2021]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/>

Nová škola, o.p.s. *Spolupráce s pedagogem* [online].[cit. 20.3.2021]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/>

NÚV, 2016. *Metodické doporučení ke zřízení funkce asistenta pedagoga*. [online]. Praha:

NÚV, 2016. [cit. 11.1.2021]. Dostupné z

http://www.nuv.cz/uploads/Metodicke_doporuceni_ke_zrizeni_funkce_asistenta_pedagoga.pdf

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, v platném znění [online]. [cit. 18.12.2020]
Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-317>

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění [online]. [cit. 10.1.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaske-ke-skolskemu-zakonu>

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v platném znění [online]. [cit. 13.1.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaske-ke-skolskemu-zakonu>

WHO. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize* [online]. [cit. 20.1.2021]. Aktualizována k 1. 1. 2020. Bomton Agency. ISBN 80-901856-4-9. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz>

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění [online]. [cit. 8.1.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

Zákon č. 262/2006 Sb. Zákoník práce, v platném znění [online]. [cit. 18.1.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění. [online]. Praha: MŠMT, 2020 [cit. 6.1.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-25-8-2020>

Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících, v platném znění [online]. [cit. 18.1.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Vzor souhlasu s pořízením audiozáznamu

Příloha č. 2 – Otázky k rozhovorům s asistentem pedagoga

Příloha č. 3 – Otázky k rozhovorům s učitelem

Příloha č. 4 – Rozhovor s asistentem pedagoga 1

Příloha č. 5 – Rozhovor s asistentem pedagoga 2

Příloha č. 6 – Rozhovor s asistentem pedagoga 3

Příloha č. 7 – Rozhovor s asistentem pedagoga 4

Příloha č. 8 – Rozhovor s učitelem 1

Příloha č. 9 – Rozhovor s učitelem 2

Příloha č. 10 – Rozhovor s učitelem 3

Příloha č. 11 – Rozhovor s učitelem 4

Příloha č. 1

Vzor souhlasu s pořízením audiozáznamu

Souhlasím s pořízením audiozáznamu rozhovoru, který jsem poskytl/a Gabriele Martiníkové za účelem zpracování bakalářské práce na téma Asistent pedagoga na základní škole. Při zpracování bude zaručena anonymita respondenta.

V

dne:.....

Podpis:

Příloha č. 2

Otázky k rozhovorům s asistentem pedagoga

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
2. Jaká je délka Vaší praxe?
3. Kolik žáků je ve Vaší třídě?
4. Jak dlouho pracujete s třídním učitelem?
5. Podílíte se na přípravě do výuky?
6. Jak často konzultujete s učitelem přípravu do výuky a kolik času jí věnujete?
7. Jakým způsobem Vám učitel zadává úkoly? Vyhovuje Vám tento způsob?
8. Je něco, co Vám vadí na spolupráci s učitelem? Co byste změnil/a?
9. Co na Vaší spolupráci oceňujete nejvíce?
10. Jaké jsou Vaše kompetence?
11. Jaké kompetence v komunikaci s rodiči Vám učitel svěřil?
12. Jak se podílíte na výuce? Máte možnost zasahovat do výuky?
13. Jak hodnotíte spolupráci s učitelem?
14. Jaké jsou předpoklady pro vytvoření dobré spolupráce?

Příloha č. 3

Otázky k rozhovorům s učitelem

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
2. Jaká je délka Vaší praxe?
3. Kolik žáků je ve Vaší třídě?
4. Jak dlouho pracujete s asistentem pedagoga?
5. Podílí se asistent pedagoga na přípravě do výuky?
6. Jak často konzultujete přípravu do výuky s asistentem pedagoga a kolik času jí věnujete?
7. Jakým způsobem zadáváte úkoly asistentovi pedagoga? Vyhovuje Vám tento způsob?
8. Je něco, co Vám vadí na spolupráci s asistentem pedagoga? Co byste změnil/a?
9. Co na Vaší spolupráci oceňujete nejvíce?
10. Jaké jsou kompetence asistenta pedagoga?
11. Jaké kompetence v komunikaci s rodiči jste svěřil/a asistentovi pedagoga?
12. Jak se asistent pedagoga podílí na výuce? Má možnost zasahovat do výuky?
13. Jak hodnotíte spolupráci s asistentem pedagoga?
14. Jaké jsou předpoklady pro vytvoření dobré spolupráce?

Příloha č. 4

Rozhovor s asistentem pedagoga 1

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Mám středoškolské vzdělání v oboru pedagogické lyceum. Časem bych chtěla učit, a proto momentálně studuji speciální pedagogiku.

2. Jaká je délka Vaší praxe?

Pracuji tady 3 roky.

3. Kolik žáků je ve Vaší třídě?

Celkem 4.

4. Jak dlouho pracujete s třídním učitelem?

S paní učitelkou pracuji 3 roky

5. Podílíte se na přípravě do výuky?

Nepodílím se na tvorbě pracovních listů do výuky, v případě potřeby jen kopíruji učivo. Pokud mě učitel požádá, ráda mu se vším pomůžu.

6. Jak často konzultujete s učitelem přípravu do výuky a kolik času jí věnujete?

Konzultujeme každý den, cca 2 hodiny týdně.

7. Jakým způsobem Vám učitel zadává úkoly? Vyhovuje Vám tento způsob?

O úkolech se bavíme osobně, před vyučováním nebo na jeho začátku. Tento způsob se nám osvědčil, takže mi vyhovuje. Nemám ráda, pokud jsem seznámena s úkoly až v průběhu výuky, žáci pak čekají a hůře se soustředí.

8. Je něco, co Vám vadí na spolupráci s učitelem? Co byste změnil/a?

Ano, vadí mi, pokud do vyučování přichází učitel pozdě, nepřipraven nebo nedokáže zorganizovat průběh vyučování, a hodina tak nemá řád. Asistent by měl vědět, co se od něho v danou hodinu očekává.

9. Co na Vaší spolupráci oceňujete nejvíce?

Jednotný přístup k žákům.

10. Jaké jsou Vaše kompetence?

Poskytování podpory žákům, po konzultaci s učitelem pomáhám žákům s plněním úkolů. Pomáhám žákům se sebeobslužnými činnostmi. Komunikuji s rodiči v mezích určených učitelem. Podílím se na přípravách a chodu vyučování.

11. Jaké kompetence v komunikaci s rodiči Vám učitel svěřil?

S rodiči komunikuji každý den osobně. Informujeme se navzájem o jakýchkoliv změnách v chování, náladě žáka, o průběhu dne.

12. Jak se podílíte na výuce? Máte možnost zasahovat do výuky?

Pomáhám žákům se zadanou prací a dohlížím, aby v hodinách pracovali, nevyrušovali apod. Do výuky mám možnost zasahovat, pokud mě učitel požádá, ráda pomůžu s tvorbou pracovních listů nebo jiných materiálů. Některé hodiny učím.

13. Jak hodnotíte spolupráci s učitelem?

Kladně, základem je týmová práce a otevřená komunikace.

14. Jaké jsou předpoklady pro vytvoření dobré spolupráce?

Jednotný cíl, jednotné metody dosahování cílů učitele a asistenta, pravidelná komunikace

Příloha č. 5

Rozhovor s asistentem pedagoga 2

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Středoškolské vzdělání, obor sociální činnost a k tomu jsem si dodělala studium pro asistenta pedagoga.

2. Jaká je délka Vaší praxe?

13 let.

3. Kolik žáků je ve Vaší třídě?

6 žáků.

4. Jak dlouho pracujete s třídním učitelem?

S předchozím 4 roky nyní 1 rok.

5. Podílíte se na přípravě do výuky?

Někdy, záleží, jak se s učitelem domluvíme.

6. Jak často konzultujete s učitelem přípravu do výuky a kolik času jí věnujete?

Není to pravidelné, záleží na učiteli a typu přípravy.

7. Jakým způsobem Vám učitel zadává úkoly? Vyhovuje Vám tento způsob?

Učitel zadá daným žákům práci, kterou mám v tu danou hodinu na starost. Vše vysvětlí.
Ano, vyhovuje.

8. Je něco, co Vám vadí na spolupráci s učitelem? Co byste změnil/a?

V současné době ne, vše nám funguje.

9. Co na Vaší spolupráci oceňujete nejvíce?

Otevřenost a vzájemnou důvěru.

10. Jaké jsou Vaše kompetence?

Například samostatný dohled a kontrola nad žáky v dané hodině.

11. Jaké kompetence v komunikaci s rodiči Vám učitel svěřil?

Dávám rodičům vědět, co se za den ve třídě dělo a jak se žákovi dařilo, s případnými problémy posílám rodiče za třídním učitelem či učitelem daného předmětu.

12. Jak se podílíte na výuce? Máte možnost zasahovat do výuky?

V některých hodinách, vždy po konzultaci s učitelem. Často pracuji zvlášť s žáky v hodinách češtiny, angličtiny a matematiky.

13. Jak hodnotíte spolupráci s učitelem?

Velmi dobře. Máme stejné názory a sedli jsme si "lidsky".

14. Jaké jsou předpoklady pro vytvoření dobré spolupráce?

Důvěra, respekt a především komunikace.

Příloha č. 6

Rozhovor s asistentem pedagoga 3

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Vystudovala jsem střední školu s maturitou a poté vyšší odbornou školu obor sociální práce a sociální pedagogika.

2. Jaká je délka Vaší praxe?

Jako asistentka pedagoga pracuji 5 let

3. Kolik žáků je ve Vaší třídě?

Ve třídě je 10 žáků

4. Jak dlouho pracujete s třídním učitelem?

S paní učitelkou třídní pracuji 4, celkově na této škole 5 let.

5. Podílíte se na přípravě do výuky?

Na přípravě se podílím, když učitel třeba nestíhá. Předá mi vytištěné přehled nebo tabulky, které chce třeba zafoliovat a ořezat.

6. Jak často konzultujete s učitelem přípravu do výuky a kolik času jí věnujete?

Konzultujeme před každou vyučovací hodinou. Jedná se asi o 5-10 minut. Učitelka mi ukáže, co chce v hodině probrat za látku, jak si představuje průběh hodiny a kterému žákovi mám pomáhat.

7. Jakým způsobem Vám učitel zadává úkoly? Vyhovuje Vám tento způsob?

Před vyučováním mi učitel ukáže připravené materiály a učivo a řekne, jak si představuje průběh hodiny. Řekne mi, s kterými žáky mám v hodině pracovat. Já si myslím, že je to takhle v pořádku, takže vyhovuje.

8. Je něco, co Vám vadí na spolupráci s učitelem? Co byste změnil/a?

Neměnila bych nic, spolupráce s paní učitelkou je dobrá a vyhovuje mi.

9. Co na Vaší spolupráci oceňujete nejvíce?

Nejvíce oceňuji dobrou komunikaci, vím všechny nové informace, která má paní učitelka od rodičů. Probíráme každodenní průběh výuky a sdělujeme si naše postřehy.

10. Jaké jsou Vaše kompetence?

Mým úkolem je pomáhat učiteli při výuce. Kromě toho pomáhám žákům, ke kterým mě paní učitelka přidělí. O přestávkách dohlížím na žáky, doprovázím je do školní jídelny. Dohlížím, aby byli včas ve třídě, zda mají nachystané pomůcky do hodin.

11. Jaké kompetence v komunikaci s rodiči Vám učitel svěřil?

S rodiči vedu běžnou konverzace, ve které řešíme průběh vyučování, chování, co žákům šlo nebo nešlo. Věci týkající se učiva a závažnějších situací si řeší paní učitelka sama nebo jsme přítomny obě dvě.

12. Jak se podílíte na výuce? Máte možnost zasahovat do výuky?

V hodinách pracuji s pomalejšími žáky nebo žáky, kteří mají minimální výstupy a mají odlišné učivo. Mezi žáky procházím, zadání několikrát vysvětlím, pokud neví postup řešení, navedu je. Výsledky pak kontroluji a dávám zpětnou vazbu učiteli. Přímou do výkladu nezasahuji, ale pokud je k tomu vhodná situace, mám tu možnost.

13. Jak hodnotíte spolupráci s učitelem?

S paní učitelkou hodnotím spolupráci dobře, vše má dobře zorganizované a řekne mi, s čím potřebuje pomoci.

14. Jaké jsou předpoklady pro vytvoření dobré spolupráce?

Myslím si, že je potřeba, aby učitel a asistent měli stejnou představu o průběhu výuky, o tom jaké metody fungují v hodinách. Měli by si být vzájemně sympatičtí a mít podobné názory.

Příloha č. 7

Rozhovor s asistentem pedagoga 4

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Vystudovala jsem gymnázium a poté jsem si doplnila vzdělání kurzem pro asistenty.

2. Jaká je délka Vaší praxe?

6 let.

3. Kolik žáků je ve Vaší třídě?

9 žáků.

4. Jak dlouho pracujete s třídním učitelem?

3 roky.

5. Podílíte se na přípravě do výuky?

Většinou ne.

6. Jak často konzultujete s učitelem přípravu do výuky a kolik času jí věnujete?

Hodně, určitě konzultujeme každý den a je to v rámci několika asi desítek minut denně.

7. Jakým způsobem Vám učitel zadává úkoly? Vyhovuje Vám tento způsob?

Většinou se domluvíme ústně. Pokud učitel chybí, úkoly mi zašle na email s instrukcemi, já ty pracovní listy vytisknu nebo mi vše předá den předem nachystané. Takto mi to vyhovuje, nemám žádný problém.

8. Je něco, co Vám vadí na spolupráci s učitelem? Co byste změnil/a?

Nevím o ničem, co by mi vadilo. Nic bych neměnila.

9. Co na Vaší spolupráci oceňujete nejvíce?

Kolegialitu.

10. Jaké jsou Vaše kompetence?

Pomáhám učiteli ve výuce, komunikuji s rodiči, dohlížím na žáky o přestávkách, chodím s nimi do jídelny. U některých žáků je potřeba pomoci se sebeobsluhou, nachystat věci – učebnice, sešity, pomůcky, o přestávkách podat svačinu, doprovodit je na toaletu nebo obléknout je, když jdeme ven.

11. Jaké kompetence v komunikaci s rodiči Vám učitel svěřil?

Komunikuji s rodiči často ohledně chování žáků, průběhu výuky, vyzvedávání z družiny nebo kdy budou žáci chybět.

12. Jak se podílíte na výuce? Máte možnost zasahovat do výuky?

Podílím se dle potřeby a pokynů učitele. Většinou pracuji samostatně se skupinou žáků. Do výuky zasahuju, můžu vyjádřit svůj pohled na věc.

13. Jak hodnotíte spolupráci s učitelem?

Výborně. S paní učitelkou se mi velmi dobře pracuje, nemáme žádné neshody.

14. Jaké jsou předpoklady pro vytvoření dobré spolupráce?

Vzájemná tolerance a komunikace

Příloha č. 8

Rozhovor s učitelem 1

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Vystudovala jsem výtvarné umění a poté jsem si dodělala pedagogické studium a speciální pedagogiku.

2. Jaká je délka Vaší praxe?

11 let.

3. Kolik žáků je ve Vaší třídě?

4 žáci.

4. Jak dlouho pracujete s asistentem pedagoga?

3 roky.

5. Podílí se asistent pedagoga na přípravě do výuky?

Ano někdy, když ho požádám.

6. Jak často konzultujete přípravu do výuky s asistentem pedagoga a kolik času jí věnujete?

Konzultuji denně, časově to je jak kdy - asi od 5 minut za týden po 48 hodin za týden. Vždy se to odvíjí podle chování žáků a aktuálního psychického stavu.

7. Jakým způsobem zadáváte úkoly asistentovi pedagoga? Vyhovuje Vám tento způsob?

Zcela preferuji formu rozhovoru, takže mu (asistentovi pedagoga) řeknu, co má dělat a jak má v průběhu hodiny pracovat. Ano, tento způsob vyhovuje.

8. Je něco, co Vám vadí na spolupráci s asistentem pedagoga? Co byste změnil/a?

Ne, s některými lidmi se pracuje lépe s některými hůře, ale to není důvod pro změnu

9. Co na Vaší spolupráci oceňujete nejvíce?

Trpělivost asistentů pedagoga.

10. Jaké jsou kompetence asistenta pedagoga?

Pracuje podle pokynů učitele, pomáhá žákovi, respektuje jeho potřeby a schopnosti, zpětně informuje učitele o výsledcích práce s dítětem, vyvíjí vlastní iniciativu a kreativitu, atd.

11. Jaké kompetence v komunikaci s rodiči jste svěřil/a asistentovi pedagoga?

Společně se mnou a s rodiči se podílí na řešení všech problémů, samostatně s rodiči řeší pouze základní záležitosti, hlavně jde o předávání předem domluvených vzkazů, veškerou komunikaci s rodiči spolu vzájemně konzultujeme.

12. Jak se asistent pedagoga podílí na výuce? Má možnost zasahovat do výuky?

Řídí se podle pokynů učitele, pokud má potřebu, může vždy do výuky vstoupit.

13. Jak hodnotíte spolupráci s asistentem pedagoga?

Jsem ráda za možnost mít asistenta pedagoga ve třídě, je to neskutečná pomoc.

14. Jaké jsou předpoklady pro vytvoření dobré spolupráce?

Dobrá a častá komunikace.

Příloha č. 9

Rozhovor s učitelem 2

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Vysokoškolské, obor Speciální pedagogika.

2. Jaká je délka Vaší praxe?

4 roky

3. Kolik žáků je ve Vaší třídě?

6 žáků.

4. Jak dlouho pracujete s asistentem pedagoga?

Jsme spolu krátce zatím 1 rok.

5. Podílí se asistent pedagoga na přípravě do výuky?

Na přípravě do mých předmětů se spíše nepodílí. Do ostatních předmětů asi nárazově.

6. Jak často konzultujete přípravu do výuky s asistentem pedagoga a kolik času jí věnujete?

Konzultujeme průběžně, podle potřeby.

7. Jakým způsobem zadáváte úkoly asistentovi pedagoga? Vyhovuje Vám tento způsob?

Ústně, o úkolech mluvíme průběžně během pracovního dne. Tento způsob nám vyhovuje.

8. Je něco, co Vám vadí na spolupráci s asistentem pedagoga? Co byste změnil/a?

Ne

9. Co na Vaší spolupráci oceňujete nejvíce?

Oceňuji zejména to, že asistent je ve třídě po celý den, podává mi informace o dětech, novinky, informace o prospěchu, chování, chování během obědů, družiny atd. - udržuje mě v obraze. Dále oceňuji spolehlivost, a že mi dává jiný pohled na některé záležitosti. Ve třídě jsou děti, které se vzdělávají podle RVP-ZV a také podle minimálních výstupů, proto je přítomnost AP důležitá pro plynulost výuky.

10. Jaké jsou kompetence asistenta pedagoga?

Dopomoc při výuce, individuální dopomoc konkrétním žákům, komunikace s rodiči, komunikace s ostatními pedagogy.

11. Jaké kompetence v komunikaci s rodiči jste svěřil/a asistentovi pedagoga?

Asistent pedagoga komunikuje s rodiči denně většinou při vyzvedávání dětí. Informuje rodiče o méně závažných věcech jako je průběh výuky, jaké mají zadané domácí úkoly nebo testy. Dále s rodiči komunikuje prostřednictvím deníčku. Např. školní akce, zapomenuté pomůcky atd.

12. Jak se asistent pedagoga podílí na výuce? Má možnost zasahovat do výuky?

Asistent pedagoga se podílí na výuce a zasahuje do ní. V některých předmětech pracuje s jednou skupinkou, zatímco učitel se věnuje té druhé a průběžně se střídají podle pokynů učitele. Pokud učitel pracuje s celou skupinou, asistent obchází děti a individuálně dopomáhá těm, které to zrovna potřebují.

13. Jak hodnotíte spolupráci s asistentem pedagoga?

Spolupráci hodnotím kladně. Asistent pedagoga je nedílnou součástí výuky. Jeho důležitost vnímám především v době mimo vyučování – přestávky, obědy atd.

14. Jaké jsou předpoklady pro vytvoření dobré spolupráce?

Na obou stranách je důležitá vstřícnost, schopnost komunikovat, vzájemný respekt.

Příloha č. 10

Rozhovor s učitelem 3

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Mám vysokoškolské vzdělání v oboru učitelství pro školy a pro mládež vyžadující zvláštní péči.

2. Jaká je délka Vaší praxe?

Pracuji jako učitelka 24 let.

3. Kolik žáků je ve Vaší třídě?

Ve třídě je 10 žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

4. Jak dlouho pracujete s asistentem pedagoga?

Se současným asistentem 4 roky.

5. Podílí se asistent pedagoga na přípravě do výuky?

Asistent se podílí velmi málo, spíše ne. Většinu přípravy si dělám sama.

6. Jak často konzultujete přípravu do výuky s asistentem pedagoga a kolik času jí věnujete?

Většinou konzultujeme před každou vyučovací hodinou o přestávce.

7. Jakým způsobem zadáváte úkoly asistentovi pedagoga? Vyhovuje Vám tento způsob?

Před vyučovací hodinou vysvětlím úkoly. Asistent pak pracuje s žáky, které určím, jsou to převážně ti výkonově slabší. Tento způsob zadávání mi vyhovuje.

8. Je něco, co Vám vadí na spolupráci s asistentem pedagoga? Co byste změnil/a?

Ocenila bych větší kreativitu asistenta a jeho snahu samostatně vymýšlet další činnost. Ať už se jedná o organizaci akcí, výletů nebo i průběhu hodiny. Někdy asistent pouze čeká, až zadám další úkol. Všechny třídní výlety také obstarávám jen já.

9. Co na Vaší spolupráci oceňujete nejvíce?

Určitě oceňuji důvěru a spolehlivost

10. Jaké jsou kompetence asistenta pedagoga?

Upřímně úplně nevím, jaké má asistent pedagoga kompetence. Má být učiteli k ruce.

11. Jaké kompetence v komunikaci s rodiči jste svěřil/a asistentovi pedagoga?

Jsou to zejména obecné informace – např. stravování ve školní jídelně, svačiny, atd. Výchovné a výukové záležitosti řeším sama. S asistentem ovšem celou záležitost probírám a ví, že budu a o čem budu s rodičem hovořit.

12. Jak se asistent pedagoga podílí na výuce? Má možnost zasahovat do výuky?

Asistent sleduje výuku, věnuje pozornost pokynům učitele a pomáhá tomu žákovi, který to zrovna potřebuje. Má možnost zasáhnout do výuky. Někdy ho k tomu i sama vybídnu. Mám ráda, když vyvine samostatnost a něco vymyslí.

13. Jak hodnotíte spolupráci s asistentem pedagoga?

Asistent pedagoga je přínosem. Nedokážu si představit, že bych byla ve třídě pořád sama. Jsou určité chvíle a předměty, kde je asistent nutný. A naopak, někdy si sama ve třídě vystačím. Záleží na situaci.

14. Jaké jsou předpoklady pro vytvoření dobré spolupráce?

Vzájemná důvěra, vymezení rolí ve třídě – ať každý ví, co má dělat. Důležité jsou i vzájemné sympatie.

Příloha č. 11

Rozhovor s učitelem 4

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Vystudovala jsem vysokou školu obor Technologie a hospodaření s vodou, ale jelikož se nejednalo o obor s pedagogickým zaměřením, dodělala jsem si ještě pedagogické minimum pro 2. stupeň základní školy.

2. Jaká je délka Vaší praxe?

Učím už 18 let.

3. Kolik žáků je ve Vaší třídě?

9 žáků.

4. Jak dlouho pracujete s asistentem pedagoga?

3 roky.

5. Podílí se asistent pedagoga na přípravě do výuky?

Ne, nepodílí se na přípravě ani to nepožadují.

6. Jak často konzultujete přípravu do výuky s asistentem pedagoga a kolik času jí věnujete?

Konzultace probíhá denně, věnujeme jí cca 4 hodiny týdně.

7. Jakým způsobem zadáváte úkoly asistentovi pedagoga? Vyhovuje Vám tento způsob?

Materiál donesu namnožený na počet žáků, těžší učivo doplním pro asistenta o výsledky a postup řešení, asistent si pak vede svou skupinu žáků – většinou žáky s minimálními výstupy. Já se věnuji převážně žákům, kteří se vzdělávají podle běžných osnov. Ano, vyhovuje. Myslím si, že takto to funguje dobře.

8. Je něco, co Vám vadí na spolupráci s asistentem pedagoga? Co byste změnil/a?

Nic bych neměnila, jsem spokojená.

9. Co na Vaší spolupráci oceňujete nejvíce?

Oceňuji dobrou komunikaci a snahu vytvářet nové věci.

10. Jaké jsou kompetence asistenta pedagoga?

Asistent pedagoga mi pomáhá ve výuce, dohlíží na žáky o přestávkách

11. Jaké kompetence v komunikaci s rodiči jste svěřil/a asistentovi pedagoga?

Asistent má stejnou pravomoc při informování rodičů jako já, řeším osobně pouze krizové situace

12. Jak se asistent pedagoga podílí na výuce? Má možnost zasahovat do výuky?

Asistent většinou pracuje s žáky, kteří mají minimální výstupy, a jejich učivo se může lišit. Proto s nimi pracuje samostatně, má samozřejmě i možnost zasahovat do výuky, záleží na naší dohodě.

13. Jak hodnotíte spolupráci s asistentem pedagoga?

Určitě kladně, myslím si, že si s asistentkou rozumíme. Asistent je velmi důležitým článkem ve vzdělávání dětí s postižením. Spolupráci ovlivňuje více faktorů, ale pokud asistent i učitel vědí, co je náplní jejich práce, tak je spolupráce mezi nimi vždy dobrá.

14. Jaké jsou předpoklady pro vytvoření dobré spolupráce?

Pro mě to je vzájemná důvěra a stejná krevní skupina.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Gabriela Martiníková, DiS.
Katedra:	Ústav speciálně pedagogických studií
Vedoucí práce:	PaedDr. Pavlína Baslerová, Ph.D
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Asistent pedagoga na základní škole
Název v angličtině:	Teaching Assistant at a Primary School
Anotace práce:	Práce na téma „Asistent pedagoga na základní škole“ se věnuje profesi asistenta pedagoga, který působí na základní škole a je důležitou součástí při vzdělávání a výchově žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Teoretická část se zaměřuje na předpoklady k výkonu této profese, náplň práce, zřízení pracovní pozice, způsob financování, žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, zařízení a pracoviště, se kterými asistent pedagoga spolupracuje. Cílem praktické části je zjistit, jaká je spolupráce mezi asistenty pedagoga a učiteli.
Klíčová slova:	asistent pedagoga, žák se speciálními vzdělávacími potřebami, základní škola, učitel
Anotace v angličtině:	The thesis called “Teaching Assistant at Primary School” deals with the profession of teaching assistant who works at primary school and is an important part of education and upbringing of pupils with special education needs. The theoretical part focuses on the prerequisites for this profession, job description, establishment of work position, methods of financing, pupils with special education needs, cooperation of teaching assistant with Education Counselling Centre and School Counselling Centre. The aim of the practical part is to find out what is the cooperation between teaching assistants and teachers.
Klíčová slova v angličtině:	teaching assistant, pupil with special educational needs, primary school, teacher
Přílohy vázané v práci:	Seznam příloh
Rozsah práce:	78 stran
Jazyk práce:	Český